

برنامه درسی

رشته : تاریخ

گرایش : تاریخ تشیع

دوره : کارشناسی ارشد

دانشکده : ادبیات و علوم انسانی

مصوب جلسه مورخ ۹۷/۱۲/۲۰ شورای برنامه‌ریزی درسی دانشگاه

این برنامه براساس آیین‌نامه شماره ۲۱/۲۳۸۰۶ وزارت علوم تحقیقات و فناوری در خصوص تفویض اختیارات برنامه‌ریزی درسی به دانشگاه‌های دارای هیات ممیزه توسط اعضای هیات علمی دانشکده ادبیات و علوم انسانی تدوین شده و در جلسه مورخ ۹۷/۱۲/۲۰ شورای برنامه‌ریزی درسی دانشگاه به تصویب رسیده است.

مصوبه شورای برنامه‌ریزی درسی دانشگاه فردوسی مشهد

رشته: تاریخ گرایش تاریخ تشیع

دوره: کارشناسی ارشد

برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد که توسط اعضای هیات علمی گروه آموزشی تاریخ تدوین شده است با اکثریت آراء به تصویب رسید.

- این برنامه از تاریخ تصویب لازم‌الاجرا است.
- هر نوع تغییر در برنامه درسی مجاز نیست مگر آنکه به تصویب شورای برنامه‌ریزی درسی دانشگاه برسد.

ایمان الله بیگدلی

مدیر برنامه‌ریزی و توسعه آموزش دانشگاه

مرتضی کرمی

مسئول کمیته برنامه‌ریزی درسی دانشگاه

رضا پیش قدم

معاون آموزشی دانشگاه

رأی صادره جلسه مورخ ۹۷/۱۲/۲۰ شورای برنامه‌ریزی درسی دانشگاه در مورد بازنگری برنامه درسی تاریخ گرایش تاریخ تشیع در مقطع کارشناسی ارشد صحیح است. به واحد ذی‌ربط ابلاغ شود.

محمد کافی

رئیس دانشگاه

معاونت آموزشی

شورای برنامه ریزی درسی

برنامه درسی

دوره: کارشناسی ارشد

رشته: تاریخ

گرایش: تاریخ تشیع

فصل اول:

مشخصات کلی

تعریف رشته / گرایش:

مطالعه و پژوهش در تاریخ چند هزارساله اسلام نیازمند ارائه آموزش‌ها و ایجاد قابلیت‌های علمی - پژوهشی فراتر از دوره کارشناسی رشته تاریخ در دانشگاه می‌باشد که در طی آن دانشجویان تنها فرصت مروری بر این تاریخ طولانی را می‌یابند. بر این مبنا ایجاد دوره‌های کارشناسی ارشد همچون تاریخ تشیع و امثال آن‌ها زمینه‌ساز تربیت افرادی برخوردار از دانش عمیق‌تر و توانمند در پیشبرد مطالعات تاریخی در بخش‌های مختلف تاریخ اسلام است. دوره کارشناسی ارشد «تاریخ تشیع» با توجه به چنین رویکردی و برای ارتقاء توانمندی‌های علمی و مهارت‌های حرفه‌ای دانش‌آموختگان دوره کارشناسی رشته تاریخ و نیز علاقه‌مندان دانش‌آموخته در دیگر رشته‌ها (پس از گذراندن دروس پیش‌نیاز) ایجاد گردیده است.

اهداف رشته:

- ۱- ایجاد زمینه برای تربیت پژوهشگران و اعضاء هیأت علمی متخصص در حوزه تاریخ تشیع برای دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی از طریق آماده‌سازی افراد برای ورود به دوره‌ی دکتری.
- ۲- ارتقاء توان علمی و پژوهشی دانش‌آموختگان متناسب با نیازهای روز کشور در حوزه‌ی تاریخ تشیع.
- ۳- گسترش مطالعات در زمینه تاریخ اسلام و تشیع.
- ۴- تعمیق آشنایی با ابعاد مختلف تاریخ اجتماعی و فرهنگی در حوزه‌ی تاریخ تشیع.
- ۵- تربیت افراد متخصص برای دستگاه‌های مختلف اجرایی و مراکز علمی و پژوهشی کشور (پژوهشکده‌ها، آموزش و پرورش، میراث فرهنگی، صداوسیما، مراکز اسنادی و ...)

اهمیت و ضرورت رشته:

با توجه به گستردگی تاریخ اسلام تربیت افراد متخصص در زمینه بخش‌های مختلف آن ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. تاریخ تشیع با فراز و نشیب‌های آن نیازمند انجام مطالعات گسترده و پیوسته‌ای است که تنها با ایجاد دوره‌ی تخصصی امکان‌پذیر است. آشنایی با دستاوردهای جدید علمی، روشی و منبع‌شناختی در حوزه‌ی مطالعات تاریخی به‌طور اعم و مطالعات تاریخ تشیع به‌طور خاص و پیشبرد آن نیز تنها از طریق ایجاد رشته‌های تخصصی همچون «تاریخ تشیع» ممکن است. کاربردی‌تر کردن رشته‌ی تاریخ با توجه به نیازها و ضرورت‌های جدید همچون قابلیت‌های دنیای مجازی، آشنایی با نحوه تصحیح نسخ خطی و آموزش تاریخ نیز از جمله محورهای مورد توجه در برنامه‌ی درسی حاضر بوده است.

نقش، توانایی و شایستگی دانش‌آموختگان:

از دانش‌آموختگان دوره کارشناسی ارشد تاریخ تشیع انتظار می‌رود در زمینه‌های زیر از قابلیت‌های لازم برخوردار باشند:

- شناخت منابع دست‌اول و پژوهش‌های مهم مربوط به حوزه‌های مختلف تاریخ تشیع.

- برخورداری از دانش و قدرت تجزیه و تحلیل درباره رویدادها، شخصیت‌ها، آثار و مکان‌های مهم مرتبط با تاریخ تشیع.
- مهارت در انجام پژوهش در زمینه موضوعات تاریخی با تکیه بر منابع اصلی و پژوهش‌ها به زبان‌های فارسی، عربی و خارجی (انگلیسی یا ...) و تهیه مقاله علمی.
- توانایی استفاده از قابلیت‌های دنیای مجازی در حوزه مطالعات تاریخی.
- توانایی کار با اسناد تاریخی.
- کسب آمادگی برای تدریس در رشته‌ی تاریخ تشیع.

طول و شکل دوره:

دوره‌ی کارشناسی ارشد تاریخ تشیع به صورت ناپیوسته و به شکل نظام ترمی - واحدی و شیوه آموزشی - پژوهشی است. در این نظام هر درس طی یک نیمسال شامل ۱۶ هفته آموزشی و ۲ هفته امتحانات پایانی ارائه می‌شوند. طول دوره ۲ و با رعایت مقررات مربوط حداکثر ۳ سال است. برای دانشجویان رشته‌های غیر مرتبط یک نیمسال به مدت یادشده افزوده خواهد شد. در این برنامه یک واحد درسی نظری عبارت از ۱۶ ساعت و هر واحد عملی عبارت از ۳۲ ساعت خواهد بود. دانشجویان می‌توانند حداکثر تا پایان نیمسال سوم موضوع پایان‌نامه‌ی خود را به تصویب گروه آموزشی مربوط برسانند.

تعداد و نوع واحدهای درسی:

به جز درس‌های جبرانی (۱۲ واحد از دروس دوره کارشناسی رشته تاریخ) تعداد واحدهای دوره‌ی کارشناسی ارشد «تاریخ تشیع» به شرح زیر است:

درس‌های تخصصی: ۱۲ واحد

درس‌های اختیاری: ۱۶ واحد

پایان‌نامه: ۴ واحد

جمع واحدها: ۳۲ واحد

شرایط و ضوابط ورود به دوره:

- داشتن مدرک کارشناسی در رشته‌ی تاریخ یا دیگر رشته‌ها (به شرط گذراندن دروس جبرانی، پس از ورود به دوره)
- آشنایی با زبان انگلیسی و عربی.

فصل دوم:

واحدهای درسی و جداول دروس

درس‌های جبرانی (انتخاب ۶ درس / ۱۲ واحد از بین درس‌های زیر در دوره کارشناسی رشته تاریخ)

پیش‌نیاز	تعداد ساعات			تعداد واحد			نام درس	ردیف
	جمع	عملی	نظری	جمع	عملی	نظری		
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	کلیات و مبانی تاریخ	۱
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تاریخ صدر اسلام	۲
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تاریخ تحولات جهان اسلام از سال ۴۰ تا ۲۲۷ هجری	۳
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تاریخ تحولات جهان اسلام از سال ۲۲۷ تا سقوط بغداد	۴
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تاریخ تحولات جهان اسلام از قرن هفتم تا دهم هجری	۵
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تاریخ تشیع (۱)	۶
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تاریخ تشیع (۲)	۷
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تاریخ تحولات سیاسی ایران در دوره حمله مغول و ایلخانان	۸
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تاریخ تحولات سیاسی ایران از زوال ایلخانان تا آغاز حکومت صفویه	۹
-	۶۴	-	۶۴	۴	-	۴	تاریخ تحولات سیاسی ایران در دوره صفویان	۱۰
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تاریخ تحولات سیاسی ایران در دوره افشار و زند	۱۱
-	۶۴	-	۶۴	۴	-	۴	تاریخ تحولات سیاسی ایران از آغاز دوره قاجار تا انقلاب مشروطیت	۱۲
-	۶۴	-	۶۴	۴	-	۴	تاریخ تحولات سیاسی ایران از انقراض قاجار تا کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲	۱۳
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	جغرافیای تاریخی	۱۴
	۱۹۲	-	۱۹۲	۱۲	-	۱۲	جمع	

توضیحات:

۱. درس‌های قابل تطبیق از دروس دوره‌ی کارشناسی دانشجویان غیر مرتبط، با تأیید شورای گروه از سقف تعداد واحد فوق کسر خواهد شد.
۲. در صورت وجود محدودیت در ارائه درس‌های اختیاری دوره کارشناسی در این جدول، شورای گروه آموزشی می‌تواند درس‌های جایگزین در نظر بگیرد.
۳. در صورت بازنگری برنامه‌ی درسی دوره‌ی کارشناسی رشته‌ی تاریخ، جدول درس‌های جبرانی نیز به تشخیص گروه-های آموزشی تغییر خواهد یافت.

درس‌های تخصصی (۱۲ واحد)

پیش‌نیاز / هم‌نیاز	تعداد ساعات			تعداد واحد			نام درس	ردیف
	جمع	عملی	نظری	جمع	عملی	نظری		
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تاریخ کلام شیعه امامیه	۱
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	سیره ائمه (ع) (۱)	۲
سیره ائمه (ع) (۱)	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	سیره ائمه (ع) (۲)	۳
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تاریخ سیاسی شیعه (۱)	۴
تاریخ سیاسی شیعه (۱)	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تاریخ سیاسی شیعه (۲)	۵
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تشیع در آثار مستشرقان	۶
	۱۹۲	-	۱۹۲	۱۲	-	۱۲	جمع	

درس‌های اختیاری (انتخاب ۸ درس / ۱۶ واحد از بین درس‌های پیشنهادی)

پیش‌نیاز / هم‌نیاز	تعداد ساعات			تعداد واحد			نام درس	ردیف
	جمع	عملی	نظری	جمع	عملی	نظری		
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	روش‌شناسی مطالعات تاریخی	۱
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تاریخ کاربردی	۲
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	فلسفه تاریخ	۳
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تاریخ‌نگاری (با تأکید بر تاریخ‌نگاری شیعی)	۴
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	شیعه در جهان امروز	۵
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	قرائت و درک متون تاریخی به زبان انگلیسی ۱	۶
قرائت و درک متون تاریخی به زبان انگلیسی ۱	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	قرائت و درک متون تاریخی به زبان انگلیسی ۲	۷
-	۶۴	۶۴	-	۲	۲	-	تشیع در فضای مجازی	۸
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تاریخ اجتماعی شیعه	۹
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	مفهوم و تاریخ پیدایش تشیع	۱۰
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	علم و آموزش در جهان تشیع	۱۱
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	فرق شیعه	۱۲
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	قرائت و درک متون تاریخی به زبان عربی ۱	۱۳
قرائت و درک متون تاریخی به زبان عربی ۱	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	قرائت و درک متون تاریخی به زبان عربی ۲	۱۴
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	تاریخ حدیث شیعه	۱۵
-	۳۲	-	۳۲	۲	-	۲	معرفی و نقد منابع تاریخی شیعه	۱۶

۱۷	اصول و فنون آموزش تاریخ	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	-
۱۸	تاریخ هنر و معماری اسلامی	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	-
۱۹	تاریخ تحولات فقه شیعه امامیه	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	-
۲۰	آشنایی با نسخ خطی و روش تصحیح متون	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	-
۲۱	درس اختیاری از دیگر گروه‌های آموزشی ^۱	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	تا سقف ۴ واحد
	جمع	۴۰	۲	۴۲	۶۴۰	۶۴	۷۰۴	

پایان نامه

توضیحات	نوع واحد	تعداد واحد
پایان نامه‌ها در گرایش تاریخ محض ۴ واحدی و در دانشکده الهیات ۶ واحدی هستند؛ بنابراین در صورت ارائه‌ی این گرایش در دانشکده‌ی الهیات، می‌توان ۲ واحد اختیاری را کسر نمود و ۲ واحد به پایان نامه افزود.	تئوری	۴

^۱ . دانشجویان این امکان را دارند که متناسب با موضوع پایان نامه خود و در صورت نیاز حداکثر ۴ واحد درس اختیاری را با نظر استاد راهنما و تأیید گروه از

سایر رشته‌ها انتخاب نمایند.

فصل سوم:

مشخصات دروس

مشخصات درس:

عنوان درس (فارسی): تاریخ کلام شیعه امامیه

عنوان درس (انگلیسی): The History of Imamiyya Kalam

پیش‌نیاز: -

ندارد ■

دارد □ پیش‌نیاز: دارد

نوع درس: تخصصی

تعداد ساعت: ۳۲

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

اهداف درس:

- شناخت سیر تاریخی تحولات علم کلام در شیعه امامیه.
- آشنایی با بزرگ‌ترین متکلمان شیعه امامیه و آثار و اندیشه‌های ایشان.
- آشنایی با مهم‌ترین مکاتب و مدارس کلامی شیعه امامیه از آغاز تاکنون.

توانایی‌ها و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد:

- آشنایی با مختصات عقیدتی شیعه امامیه و تمایزات آن با سایر فرق
- شناسایی مهم‌ترین ادوار تاریخی کلام امامیه

سرفصل درس:

- کلام و فرقی کلامی (۶ ساعت)
 - ابعاد سه‌گانه تعالیم اسلام (= معارف اسلامی) و تمایزات آن‌ها
 - اعتقادات اسلام و نقش بنیادین آن در ایمان اسلامی
 - اخلاقیات اسلام و نقش آن در ساخت شخصیت یک مؤمن مسلمان
 - احکام اسلام و اهمی آن در رفتار مؤمنان و هنجارهای جامعه اسلامی
 - دانش‌های سه‌گانه متولی اعتقادات، اخلاقیات و احکام اسلام (دانش کلام، دانش اخلاق، دانش فقه)
 - رسالت‌های سه‌گانه علم کلام در حوزه اعتقادات اسلام
 - کشف و استنباط اعتقادات اسلام
 - تبیین و توضیح اعتقادات اسلام
 - استدلال بر اعتقادات اسلام و دفاع از آن
 - مکاتب و فرقه‌های کلامی
 - شاخص‌های تفاوت مکاتب و فرقه‌های کلامی (و تمایز آن‌ها از مذاهب فقهی)
 - شاخص‌های اسلامی بودن یک فرقه کلامی

- تقسیم سه گانه فرقه‌های کلامی به: شیعه، خوارج، اهل سنت (عامه) و معیار آن
- مهم‌ترین فرقه‌های شیعه
- مهم‌ترین فرقه‌های خوارج
- مهم‌ترین فرقه‌های اهل سنت (عامه)
- روش‌های کشف و استنتاج علمی در کلام اسلامی شامل: روش عقلی - وجدانی (عقل عملی): معتزله و امامیه؛ روش عقلی - قیاسی (برهان): معتزله، کلام فلسفی امامیه؛ روش نقلی (تاریخ و روایات): اهل حدیث و...؛ روش شهودی (کشف باطنی): اسماعیلیه؛ روش ترکیبی (عقلی، نقلی، تجربی): کلام معاصر امامیه
- تفاوت‌ها و مناسبات کلام و فلسفه
 - رسالت فلسفه در کشف و تبیین گزاره‌های عقلی وجودشناسانه
 - روش عقلی یا عقلی - شهودی در مکاتب فلسفه اسلامی (مشاء، اشراق، متعالیه)
 - نقش فلسفه در تأمین قواعد عقلی کلام اسلامی (رویکرد فلسفی در کلام)
- مکتب کلامی شیعه امامیه (۸ ساعت)
 - مفهوم و شاخص‌های شیعه شامل: معنای لغوی شیعه؛ اصطلاح شیعه، وجه تسمیه و تاریخ پیدایش این اصطلاح؛ مفهوم و شاخص‌های سیاسی شیعه (= تشیع سیاسی)؛ مفهوم عرفانی شیعه (= تشیع عرفانی)؛ مفهوم کلامی شیعه و شاخص‌های شیعه (= تشیع کلامی)؛ مفهوم فقهی شیعه و شاخص‌های شیعه (= تشیع فقهی)
 - مفهوم و شاخص‌های امامیه شامل: معنای لغوی امامیه؛ اصطلاح امامیه، وجه تسمیه و تاریخ پیدایش این اصطلاح؛ منشأ شیعه امامیه و پیدایش کلام شیعی؛ تفاوت مکتب کلامی امامیه از مذهب فقهی امامیه
 - اصول پنج‌گانه عقاید و توابع آن در کلام امامیه شامل: توحید (تعریف، براهین اثبات خدا و یگانگی او، صفات فعل و صفات ذات، مراتب توحید، نفی رؤیت، کلام لفظی خداوند، بداء، توسل)؛ عدل (تعریف، حسن و قبح ذاتی عقلی، تکلیف، لطف)؛ نبوت (تعریف، ضرورت نبوت، وحی، عصمت انبیاء، اعجاز، نبوت و خاتمیت پیامبر اکرم ص، معراج)؛ امامت (تعریف، وجوب نصب امام، عصمت امام، علم امام، وصایت علی ع و امامت اهل بیت ع، امامان دوازده‌گانه، غیبت، رجعت)؛ معاد (تعریف، محاسبه اعمال، شفاعت، ایمان، فرقه ناجیه، احباط و تکفیر، تقیه)
 - تمایزات کلامی شیعه امامیه از فرق غیر شیعی شامل: تمایزات کلامی امامیه از خوارج؛ تمایزات کلامی امامیه از اشاعره؛ تمایزات کلامی امامیه از معتزله
 - تمایزات کلامی شیعه امامیه از فرق شیعی شامل: تمایزات کلامی امامیه از زیدیه؛ تمایزات کلامی امامیه از اسماعیلیه؛ تمایزات کلامی امامیه از غلات شیعه؛ شیعه امامیه به‌مثابه مذهب فقهی؛ شاخص مذاهب فقهی و تفاوت آن با فرق کلامی
 - مهم‌ترین مذاهب فقهی اسلام
 - تمایزات مذهب فقهی امامیه
 - کلام امامیه در عصر حضور ائمه علیهم‌السلام: دوران تأسیس، تمایز و تثبیت (۴ ساعت)
 - نخستین اختلافات عقیدتی مسلمین و شکل‌گیری فرقه‌های کلامی
 - جایگاه دینی و دنیوی پیامبر اکرم ص و سنت ایشان

- وصایت و خلافت پیامبر ص
- امامت و شروط آن
- اطاعت از خلیفه و حاکم
- تحلیل صفات خداوند (وحدت، تعدد، مراتب)
- کلام الهی، قدیم یا حادث؟
- تحلیل ایمان و نصاب و شروط آن
- تکامل تعلیمات امامان شیعه در حوزه توحید و امامت
- مناظرات کلامی شیعه امامیه
- انشعابات فرقه‌ای شامل: کیسانیه؛ زیدیه؛ فطحیه؛ واقفیه؛ غلات؛ اسماعیلیه
- مکتب کلامی شیعه امامیه در این دوره و رویکردهای آن‌ها شامل: مدرسه کلامی مدینه؛ مدرسه کلامی کوفه؛ مدرسه کلامی خراسان
- متکلمان بزرگ امامیه و مهم‌ترین آثار و فعالیت‌های آن‌ها در این دوره از قبیل: علی بن اسماعیل بن میثم تمار (۱۷۹ ق) و کتاب الامامه؛ هشام بن حکم (۱۷۹ یا ۱۹۹ ق)؛ ابوجعفر احوول، ملقب به مؤمن الطاق؛ قیس الماصر؛ هشام بن سالم؛ فضل بن شاذان نیشابوری (۲۶۱ ق)

● کلام امامیه در عصر غیبت صغرا تا پایان آل بویه: تدوین، روشمندی و ساختار سازی (۴ ساعت)

- مکاتب کلامی شیعه امامیه و رویکردهای آن‌ها در این دوره شامل: مکتب کلامی کوفه و تفاوت مشارب آن؛ مکتب کلامی عقل‌گرای بغداد (اول و دوم)؛ مکتب کلامی حدیث‌گرای قم و ری؛ مکتب کلامی نجف (مکتب واسطه)
- متکلمان بزرگ امامیه و مهم‌ترین آثار و فعالیت‌های آن‌ها در این دوره از قبیل: سعد بن عبدالله اشعری (۲۹۹ یا ۳۰۱ ق)، دارای کتب: الرد علی الغلاة، الرد علی المجبره، کتاب الامامه، کتاب الاستطاعة؛ عبدالله بن جعفر حمیری و کتاب الامامه، کتاب الدلائل، کتاب العظمة و التوحید، کتاب الغیبه و الحیره، کتاب التوحید و البداء والارادة و الاستطاعة و المعرفة؛ حسن بن موسی نوبختی و کتاب: فرق الشیعه؛ ابوسهل نوبختی؛ ابن قبه رازی و: الإنصاف فی الإمامه، اسمثبت فی الإمامه، الرد علی ابي علی الجبائی؛ علی بن حسین مسعودی (۳۳۳ یا ۳۴۶ ق) و تألیفات منسوب به وی: المقالات فی اصول الدیانات، الصفوة فی الامامه، الهدایة الی تحقیق الولاية، اثبات الوصیه؛ شیخ صدوق (۳۸۱ ق) و التوحید، اکمال‌الدین و اتمام‌التعمه، الاعتقادات، علل الشرايع، النبوة، دلائل الائمه و معجزاتهم، اثبات الوصیه، اثبات‌النص علی الائمه؛ مظفر بن محمد بلخی (۳۶۷ ق) و نقض کتاب العثمانیه جاحظ، الاغراض و النکت فی الامامه؛ ابراهیم بن نوبخت و الیاقوت فی علم الکلام؛ شیخ مفید، (۴۱۳-۳۳۸) و اوائل المقالات فی المذاهب و المختارات، تصحیح الاعتقاد بصواب الانتقاد؛ سید مرتضی علم الهدی (م. ۴۳۶ ق) و الشافی، انقاذ البشر من القضاء و القدر، تنزیه الانبیاء و الذخیره فی اصول الدی؛ ابوالفتح کراچکی (۴۴۹ ق) و کنزالفوائد؛ شیخ الطائفه محمد بن حسن طوسی (۴۶۰ ق) و تمهید الاصول، الغیبه، الاقتصاد فی الاعتقاد؛ امین الاسلام فضل بن حسن بن فضل طبرسی (۵۴۸ ق) و مباحث کلامی و عقیدتی وی در: مجمع‌البیان فی تفسیر القرآن؛

احمد بن ابی طالب طبرسی و الاحتجاج؛ سدیدالدین حمصی رازی (م ۵۸۰ تا ۵۹۰) و المنقذ من التقليد و المرشد الی التوحید

● کلام امامیه از عصر مغول تا پیدایش صفویه: دوران گسترش علمی و بسط فلسفی (۴ ساعت)

- مدارس کلامی شیعه امامیه و رویکردهای آن‌ها در این دوره مانند: مدرسه حله

- متکلمان بزرگ امامیه و مهم ترین آثار و فعالیت های آن ها در این دوره شامل: خواجه نصیرالدین طوسی (۶۷۲ ق) و تجرید الاعتقاد؛ کمال الدین میثم بن علی بن میثم بحرانی مشهور به ابن میثم (م ۶۷۹ یا ۶۹۹ ق) و قواعد المرام فی علم الکلام؛ علی بن سلیمان بحرانی و تألیف او: الاشارات فی علم الکلام؛ حسن بن یوسف بن علی بن مطهر مشهور به علامه حلی (۷۲۶ ق) و نهایت المرام فی علم الکلام، نهج المسترشدين فی اصول الدین، کشف المراد فی شرح تجرید الاعتقاد، کشف الحق و نهج الصدق، منهاج الکرامه فی اثبات الامامه و الباب الحادی عشر؛ فاضل مقداد سیوری (۸۲۶ ق) و اللوامع الالهیه فی المباحث الکلامیه، النافع یوم الحشر فی شرح باب الحادی عشر
- کلام امامیه از عصر صفویه تا اواسط قاجار: دوران شرح، گزینش و غلبه حدیث گرایان بر فیلسوفان (۴ ساعت)
- مدارس کلامی شیعه امامیه و رویکردهای آن ها در این دوره از قبیل: مدرسه حدیث گرای اصفهان؛ مدرسه فلسفی شیراز
- متکلمان بزرگ امامیه و مهم ترین آثار و فعالیت های آن ها در این دوره مانند: محمد محسن فیض کاشانی (۱۱۲۳ ق) و اصول الدین، علم الیقین، نضد الايضاح؛ علامه محمدباقر مجلسی (۱۱۱۱ ق) و حق الیقین، مرآة العقول و مطالب اعتقادی در بحار الأنوار؛ سید هاشم بحرانی (۱۱۰۷ ق) و غایه المرام و حجه الخصام فی تعیین الامام من طریق الخاص و العام، عمدہ النظر فی بیان عصمة الائمة الاثنی عشر، بهجه النظر فی اثبات الوصایه و الامامه للائمة اثنی عشر، اصول اعتقادات؛ صدر المتألهین شیرازی (۱۰۵۰ ق) و الأسفار، المبدء و المعاد
- عبدالرزاق لاهیجی متخلص به فیاض (م ۱۰۷۲ ق) و: گوهر مراد، سرمایه ایمان و شوارق الالهام؛ میرحامد حسین هندی (قرن ۱۳ و ۱۴ ق) و عقبات الأنوار؛ قاضی نورالله شوشتری (۱۰۱۹ ق) و احقاق الحق؛ ملاهادی سبزواری (۱۲۸۹ ق) و المنظومه (المبدء و المعاد)
- کلام امامیه از اواخر قاجاریه تا عصر حاضر: دوران نوسازی و تکامل (۴ ساعت)
- انشعابات فرقه ای از شیعه امامیه در این دوران مانند: شیخیه؛ بابیه و بهاییه
- مدارس کلامی شیعه امامیه و رویکردهای آن ها در این دوره مانند: مدرسه معاصر نجف (کلام تطبیقی، محاکمات کلامی)؛ مدرسه معارفی خراسان (مکتب تفکیک)؛ مدرسه معاصر قم (کلام فلسفی، کلام جدید، کشمکش تقصیر و غلو)
- متکلمان بزرگ امامیه و مهم ترین آثار و فعالیت های آن ها در این دوره مانند: شیخ جواد بلاغی (۱۳۵۲ ق) و: الرحلة المدرسیه، مسئله فی البداء، رد بر کتاب (تعلیم العلماء) نوشته غلام احمد قادیانی، الهدی الی دین المصطفی، التوحید والتثلیت، داروین و اصحابه، رساله ای در رد حسیون؛ محمدرضا مظفر (۱۳۸۳ ق) و عقائد الإمامیه؛ محمدحسن مظفر (۱۳۷۵ ق) و دلائل الصدق؛ عبدالحسین امینی (۱۳۹۰ ق) و الغدیر؛ محمد حسین طباطبائی (۱۳۶۰ ش) و شیعه در اسلام، انسان از آغاز تا انجام، وحی یا شعور مرموز، مباحث عقیدتی در میزان؛ میرزا مهدی اصفهانی (۱۳۶۵ ق) و معارف القرآن، ابواب الهدی، مصباح الهدی؛ شیخ مجتبی قزوینی (۱۳۸۱ ق) و بیان الفرقان؛ مرتضی مطهری (۱۳۵۸ ش) و عدل الهی، جهان بینی الهی و مادی، انسان و سرنوشت و...؛ سید محمدباقر صدر (۱۳۵۸ ش) و: المرسل و الرسول و الرسالة؛ جعفر سبحانی و محاضرات فی الالهیات، مسائل جدید کلامی، الشیعه و علم الکلام عبر القرون الأربعة، الوهائیه فی میزان و...؛ محمدتقی مصباح و آموزش عقاید، خداشناسی در قرآن، جهان شناسی در قرآن، راهنماشناسی در قرآن
- ایدئولوژی تطبیقی؛ عبدالله جوادی آملی و منزلت عقل در هندسه معرفت دینی، تبیین براهین اثبات خدا، توحید در قرآن، وحی و نبوت در قرآن، معاد در قرآن، انتظار بشر از دین، دین شناسی

روش یاددهی - یادگیری:

- تدریس استاد به صورت توضیحی و ارائه کنفرانس توسط دانشجویان.
- بازدید و تورق کتب کلامی شیعه امامیه به ترتیب ادوار تاریخی در کتابخانه های علوم اسلامی

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۲۰	%۳۰	نوشتاری: %۵۰	-
		عملکردی: -	

تجهیزات و امکانات موردنیاز:

- نقشه‌های تاریخی سیر تاریخی کلام شیعه امامیه
- دسترسی به یک کتابخانه غنی در حوزه تاریخ و کلام امامیه

فهرست منابع:

منابع اصلی

رضوی، رسول، تاریخ کلام امامیه (حوزه‌ها و جریان‌های کلام)، قم: انتشارات دارالحدیث، ۱۳۹۶ ش.
 جبرئیلی، محمد صفر، سیر تطور کلام شیعه، تهران: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۹۵ ش.
 دائرةالمعارف تشیع، تشیع، سیری در فرهنگ و تاریخ تشیع (فصل سوم: عقاید و کلام، محمود دریاب و بهاءالدین خرمشاهی)، (۱۳۷۳). تهران: نشر سعید محبی.

منابع فرعی:

مشکور، محمدجواد، تاریخ شیعه و فرقه‌های اسلام تا قرن چهارم؛ تهران: انتشارات اشراق، ۱۳۹۰ ش.
 سبحانی، جعفر، مع الشیعة الامامیه فی عقائدهم، قم: معاونیه شؤون التعليم و البحوث الاسلامیه، ۱۴۱۳ ق.
 سبحانی، جعفر، معجم طبقات المتکلمین، قم: مؤسسه الامام الصادق، ۱۳۸۲ ش.
 نصر، سید حسین، معارف اسلامی در جهان معاصر، تهران: شرکت سهامی کتاب‌های جیبی، ۱۳۷۱ ش.
 محقق، مهدی، شیعه در حدیث دیگران، تهران: دفتر دائرةالمعارف تشیع، ۱۳۶۲ ش.
 ربانی گلپایگانی، علی، فرق و مذاهب کلامی، قم: مرکز جهانی علوم اسلامی، اول، ۱۳۷۷ ش.
 مشکور، محمدجواد، سیر کلام در فرق اسلام، تهران: انتشارات شرق، ۱۳۶۸ ش.
 مدرسی طباطبائی، سید حسین؛ مکتب در فرایند تکامل، ترجمه هاشم ایزدپناه، تهران: انتشارات کویر، ۱۳۸۶ ش.
 شهرستانی، عبدالکریم، الملل و النحل، تحقیق محمد سید گیلانی، قم: منشورات رضی، [بی تا].
 حسینی زاده خضرآباد، سید علی؛ تطورات کلام امامیه در مدرسه بغداد، قم: انتشارات دارالحدیث، ۱۳۹۶ ش.
 عسکری، سید مرتضی، معالم المدرستین، بیروت: مؤسسه النعمان للطباعة و النشر و التوزیع، ۱۴۱۰ ق.
 ربانی، هادی؛ کتاب‌شناسی توصیفی مکتب تفکیک، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۹۲ ش.
 حکیمی، محمدرضا؛ مکتب تفکیک، قم، دلیل ما، ۱۳۸۴ ش.
 طباطبائی، محمد حسین، شیعه در اسلام، قم: بوستان کتاب، ۱۳۸۶ ش.

مظفر، محمدرضا، عقائد الإمامیه، قم: مرکز مدیریت حوزه علمیه، ۱۳۷۱.

کاشف الغطاء، اصل الشیعۀ و اصولها، بیروت: موسسه الاعلمی للمطبوعات، ۱۴۱۳ ق.

صدر محمداقرا، نشأه التشیع و الشیعۀ، بیجا: مرکز الغدیر للدراسه الاسلامیه، ۱۴۱۴ ق.

صدر، محمداقرا، تشیع مولود طبیعی اسلام، سید ترجمه علی حجتی کرمانی، تهران: مرکز نشر پژوهش‌های اسلامی، ۱۳۳۶.

فیاض، عبدالله، تاریخ الامامیه و اسلافهم من الشیعۀ، سبزوار: ابن یمین، ۱۳۸۲.

الغریفی، عبدالله، التشیع: نشوه، مراحلہ، مقوماتہ، بیروت: دار الثقلمین، ۱۴۱۵ ق.

سبحانی تبریزی، جعفر، الشیعۀ فی موبک التاریخ دراسۀ موضوعیۀ فی نشأه الشیعۀ فی ضوء الکتاب والسنة والتاریخ، تهران: الممثمیه الولی الفقیه لشؤون الحج والزیاره، معاونیه شؤون التعلیم والبحوث، ۱۴۱۳ ق.

طباطبائی، محمد حسین، شیعۀ مجموعه مذاکرات با هانری کرین، قم: بوستان کتاب، ۱۳۸۷.

Seyyed Hossein Nasr, Hamid Dabashi, Seyyed Vali Reza Nasr, Shi'ism: Doctrines, Thought, and Spirituality, SUNY Press, 1988. (Chapter 1&2)

منابع مطالعاتی:

مادلونگ، ویلفرد، «تشیع امامی و زیدی در ایران»، ترجمه رسول جعفریان، مجله کیهان اندیشه، شماره ۵۲، ۱۳۷۲ ش.

جبرئیلی، محمد صفر، «کلام شیعی؛ دوره‌های تاریخی، رویکردهای فکری»، فصلنامه قیسات، دوره ۱۰، شماره ۳۸، زمستان ۱۳۸۴ ش.

سبحانی، محمدتقی، رضایی، محمدجعفر، «میراث کلامی شیعه در مرحله تأسیس»، مجله هفت آسمان، شماره ۵۲، زمستان ۱۳۹۰ ش.

سبحانی، محمدتقی، «کلام امامیه: ریشه‌ها و رویش‌ها»، مجله نقد و نظر، سال هفدهم، شماره ۱، بهار ۱۳۹۱ ش.

عالمی، سید علیرضا؛ صفری فروشانی، نعمت‌الله، «مفهوم‌شناسی اصطلاح امامیه»، مجله نقد و نظر، سال بیست و یکم، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۵ ش.

اقوام کرباسی، اکبر، «مدرسه کلامی کوفه»، مجله نقد و نظر، سال هفدهم، شماره ۱، بهار ۱۳۹۱ ش.

طالقانی، سید حسن، «مدرسه کلامی قم»، مجله نقد و نظر، سال هفدهم، شماره ۱، بهار ۱۳۹۱ ش.

عمرانی، کاظم، غفوری نژاد، محمد، «درآمدی بر تاریخ کلام امامیه در حلب»، فصلنامه شیعه پژوهی، دوره ۲، شماره ۲، بهار ۱۳۹۴ ش.

زکی‌زاده رنانی، علیرضا، «تاریخ کلام امامیه در ماوراءالنهر تا قرن پنجم هجری»، فصلنامه شیعه پژوهی، دوره ۵، شماره ۱۴، بهار و تابستان ۱۳۹۷ ش.

صفری فروشانی، نعمت‌الله، احمدی کچایی، مجید، «بررسی سیر تحول غیبت پژوهی امامیه، از نوبختی تا شیخ طوسی»، فصلنامه علمی - ترویجی امامت و مهدویت، شماره ۴۱، تابستان ۱۳۹۲ ش.

Bayhom- Daou, Tamima, The Imam Knowledge and the Quran According to the al-Faḍl b. - 64(2), 2001. būrī, Bulletin of the School of Oriental and African Studies, V. ān al-NīsādhāSh

- ۱) درس «تاریخ کلام شیعه امامیه» از دروس رشته «تاریخ تشیع» در مقطع کارشناسی ارشد است که طراحی درسی آن مستلزم تحقیقی دقیق و جامع در نیازهای دانشجویان این رشته و چارچوب‌های نظری لازم و مطالعه و مقایسه سرفصل‌های مشابه در رشته آموزشی دیگر دانشگاه و حوزه است.
- ۲) حسب توضیح شفاهی مجری طرح بازنگری برنامه درسی رشته تاریخ تشیع در دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، ورودی‌های این رشته، دانشجویانی از رشته‌های گوناگون دانشگاهی هستند که به‌طور غالب، تجربه تحصیل یا مطالعات اسلامی عمیق را نداشته‌اند؛ بنابراین فراگیران این درس، از عقاید و کلام شیعه امامیه و تمایزات آن با سایر فرق اسلامی شناخت مناسبی ندارند. از این رو بایستی در سرفصل‌های ابتدایی این درس، به معرفی علم کلام و مختصات کلی عقاید کلامی شیعه امامیه اهتمام ورزید.
- ۳) ملاحظه اهداف و فضای کلی رشته تاریخ تشیع نشان می‌دهد این رشته برخلاف شاخه‌ها و گرایش‌های شیعه‌شناسی که برخوردار از رویکردهای متنوع الهیاتی، فلسفی، تاریخی و جامعه‌شناختی و با قلمروی وسیع فرقه‌های شیعه هستند، بر رویکرد تاریخی به تشیع با تأکید بر شیعه امامیه تمرکز یافته است. پس لازم است در این درس و دروس دیگر این رشته، رویکرد تاریخی غلبه یابد.
- ۴) اهداف و سرفصل‌های هر درس در یک رشته آموزشی، بایستی در نسبت با سایر دروس آن رشته، طراحی شود. از این رو در طراحی درس «تاریخ کلام شیعه امامیه» تقسیم‌کاری با سایر دروس نزدیک به آن در رشته تاریخ تشیع، در نظر گرفته شده تا از تکرار و همزمان، خلأ سرفصل، پرهیز شود.

مشخصات درس:

عنوان درس (فارسی): سیره ائمه ۱

عنوان درس (انگلیسی): The Imams' Sira 1

پیش‌نیاز: -

ندارد ■

دارد □ پیش‌نیاز:

نوع درس: تخصصی

تعداد ساعت: ۳۲

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

اهداف درس:

مطالعه علمی و تحقیق تاریخی در سیره امامان شیعه

توانایی‌ها و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد:

- آشنایی علمی و روشمند با سیره امامان شیعه.

- تقویت توانایی نقد و ارزیابی منابع مرتبط با تاریخ ائمه (ع)

سرفصل درس:

- توضیح کلیات درس و روش تدریس.
- روش تحقیق در سیره معصومین.
- نقد و بررسی منابع.
- تحلیل مفاهیم و مقدمات سیره.
- امام علی (ع) از ولادت تا بعثت.
- امام علی (ع) از بعثت تا هجرت.
- امام علی (ع) از هجرت تا فتح مکه.
- امام علی (ع) در عصر سه خلیفه اول.
- امام علی (ع) از فتح مکه تا رحلت پیامبر (ص).
- مسائل سیاسی و نظامی حکومت امام علی (ع).
- مسائل فرهنگی و اجتماعی حکومت امام علی (ع).
- امام حسن (ع) از ولادت تا آغاز امامت.
- تحلیل صلح امام حسن (ع)

- امام حسن (ع) پس از صلح تا شهادت.
- امام حسین از ولادت تا آغاز امامت.
- قیام امام حسین (ع): انگیزه‌ها، اهداف و نتایج.
- روند تاریخی و مراحل قیام امام حسین (ع).

روش یاددهی - یادگیری:

- ارائه بحث به صورت توصیفی-تحلیلی و مشارکت دادن دانشجویان در نقد گزارش‌ها و دیدگاه‌ها.
- ارائه مقاله علمی توسط دانشجو و نقد و بررسی آن توسط اعضای کلاس و استاد.

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۲۵	%۳۰	نوشتاری: %۲۵	%۲۰
		عملکردی: -	

فهرست منابع:

منابع اصلی:

- مفید، محمد بن محمد، الارشاد فی معرفه حجج الله علی العباد، تحقیق مؤسسه آل البيت (ع) لاحیاء التراث، بیروت: تحقیق مؤسسه آل البيت (ع) لاحیاء التراث، ۱۴۱۶ ق.
- طبری، محمد بن جریر، تاریخ الطبری، تاریخ الرسل و الملوک، تحقیق محمد ابوالفضل ابراهیم، قاهره: دارالمعارف، ۱۳۸۷ ق.
- یعقوبی، احمد بن اسحاق، تاریخ یعقوبی، بیروت: دار صادر، ۱۳۷۹.
- مسعودی، علی بن حسین، مروج الذهب و معادن الجوهر، تحقیق محمد محی‌الدین عبدالحمید، مصر: المکتبه التجاریه الکبری، ۱۳۶۷.
- ناشناس، اثبات الوصیه، مشهد: المکتبه المتخصصه بامیرالمومنین علی، ۱۴۲۲ ق.
- بلاذری، احمد بن یحیی، انساب الاشراف، تحقیق باقر محمودی، بیروت: الاعلمی، ۱۳۹۴.
- کلینی، اصول کافی، بیروت: دار الاضواء، ۱۴۱۳ ق.
- منقری، نصر بن مزاحم، وقعه صفین، بیروت: دار الفکر، ۱۳۷۹ ق.
- ثقفی کوفی، محمد بن ابراهیم، الغارات، قم: ار الکتب الاسلامی، ۱۹۸۷ م.
- شیخ مفید، الجمل، تحقیق علی میر شریفی، قم: مرکز نشرالتابع لمکتب اعلام الاسلامی، ۱۳۷۱.
- ابن فتال نیشابوری، روضه الواعظین، تهران: نشر نی، ۱۳۶۶.
- طبری، دلائل الامامه، نجف: مطبعه الحیدریه، ۱۳۶۹ ق.
- ابن قتیبه، الامامه و السیاسه، عبدالجبار ناجی، تهران: مکتبه و متحف و مرکز وثائق مجلس الشوری الاسلام، ۲۰۰۹ م.

اربلی، كشف الغمه فی معرفه الائمه، بیروت: دار الکتب الاسلامی، ۱۴۰۱ ق.
 ابن جوزی، تذکره الخواص، نجف: مطبعه الحیدریه، ۱۳۸۳ ق.
 دینوری، احمد بن داوود، اخبار الطوال، تحقیق عبدالمنعم عامر، قاهره: ۱۹۶۰.
 ابن ابی الحدید، شرح نهج البلاغه، قاهره: دار احیاء التراث العربی، ۱۳۸۵ ق.
 ابن سعد، طبقات الکبری، بیروت: دار احیاء التراث العربی، ۱۴۱۷ ق.
 سید رضی، نهج البلاغه، تهران: اندیشه مولانا، ۱۳۹۰.
 ابن شهر آشوب، مناقب، بیروت: دار الاضواء، ۱۴۰۵.
 طبرسی، اعلام الوری باعلام الهدی، بیجا: دارالکتب الاسلامیه، ۱۹۷۰ م.
 طبرسی، احمد بن علی، الاحتجاج، تهران: تاسوه، ۱۴۱۶.

منابع فرعی (پژوهش‌ها):

جعفریان، رسول، حیات سیاسی فکری امامان، قم: انصاریان، ۱۳۸۴.
 علامه عسکری، نقش ائمه در احیاء دین، تهران: دانشکده اصول دین، ۱۳۸۸.
 عاملی، سید جعفر مرتضی، الصحیح من سیره الامام علی علیه السلام، بیروت: مرکز الاسلامی للدراسات، ۱۴۳۰ ق.
 شهیدی، سید جعفر، علی از زبان علی، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۶.
 شهیدی، سید جعفر، تاریخ تحلیلی اسلام، تهران: مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۷۱.
 شیخ راضی آل یاسین، صلح امام حسن (ع)، بغداد: دار الکتب العراقیه، ۱۳۸۴.
 شهیدی، سید جعفر، پس از پنجاه سال قیام امام حسین (ع)، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۱.
 مطهری، مرتضی، حماسه حسینی، تهران: صدرا، ۱۳۷۵.
 سید جعفر مرتضی، تحلیلی از زندگانی سیاسی امام حسن (ع)، تهران: تبلیغات اسلامی، ۱۳۶۹.
 انصاری قمی، ناصرالدین، کتابشناسی اهل بیت، قم: بوستان کتاب، ۱۳۸۸.
 رسولی محلاتی، سید هاشم، زندگانی امام حسن (ع)، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۴.
 ادیب، عادل، زندگانی تحلیلی پیشوایان ما ائمه دوازده گانه، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۱.
 باغستانی کوزه گر، محمد، میراث علمی امام حسن و امام حسین (ع)، قم: پژوهشکده علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۹۶.
 شریعتی، علی، قاسطین، مارقین، ناکتین، بیجا: کامل، ۱۳۵۱.
 تاریخ قیام و مقتل جامع سیدالشهدا علیه السلام، زیر نظر مهدی پیشوایی، قم: موسسه آموزشی امام خمینی، ۱۳۸۹.

مشخصات درس:

عنوان درس (فارسی): سیره ائمه ۲

عنوان درس (انگلیسی): The Imam's Sira 2

نوع درس: تخصصی پیش‌نیاز: دارد ■ ندارد □ پیش‌نیاز: تاریخ تحلیلی سیره ائمه ۱

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس:

مطالعه علمی و تحقیق تاریخی در سیره امامان شیعه

توانایی‌ها و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد:

- آشنایی علمی و روشمند با سیره امامان شیعه.
- توانایی نقد و ارزیابی منابع مرتبط با تاریخ ائمه (ع)

سرفصل درس:

- کلیات درس، روش تدریس، منابع.
- فضای سیاسی فرهنگی جهان اسلام در عصر امام سجاد (ع): امام و امویان.
- امام باقر (ع) و تلاش در جهت ایجاد آرامش برای نشر معارف شیعی و کاهش تنش با حاکمیت.
- امام صادق (ع) در موقعیت سقوط بنی‌امیه و روی کار آمدن بنی‌عباس: امام و عباسیان
- امام صادق (ع) و تبلیغ، آموزش و تربیت متخصص.
- امام صادق (ع) و جنبش‌های شیعی.
- امام کاظم (ع) و عباسیان: علل زندانی شدن و شهادت امام کاظم (ع)؛ امام و جریان‌های انحرافی.
- امام رضا (ع) و چرخش سیاست دستگاه خلافت: امام و مسئله ولایتعهدی.
- میراث علمی امام رضا (ع): مناظرات امام.
- امام جواد (ع) و چالش امامت در کودکی؛ امام و دستگاه خلافت، امام و شبکه و کالت.
- امام هادی (ع) و جریان‌های انحرافی مسلمانان شیعه و غیر شیعه، مسئله خلق قرآن؛ امام و خلفای عباسی.
- امام هادی (ع) و تبیین مفهوم زیارت و ابعاد مناسکی شیعه.
- امام حسن عسکری (ع) و ضرورت توجه به مفهوم و مصداق مهدی و مهدویت.

- آماده‌سازی جامعه شیعه برای عصر غیبت در عصر امام حسن عسکری: کاربست تقیه در سیره امام
- امام زمان (ع)، بررسی گزارش‌های تاریخی مربوط به ولادت و کودکی امام.
- امام زمان (ع) و مدیریت بحران تحیر شیعه در عصر غیبت صغرا.

روش یاددهی - یادگیری:

تلفیقی از روش‌های سخنرانی، پرسش و پاسخ، مشارکت فردی یا گروهی دانشجویان در مباحث کلاس

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۲۵	%۳۰	نوشتاری: %۲۵	%۲۰
		عملکردی: -	

فهرست منابع:

در این درس نیز می‌توان از منابع و مآخذ مورداستفاده در درس سیره ائمه ۱ استفاده کرد.

شیخ صدوق، عیون اخبار الرضا، تهران: جهان، ۱۳۷۸.

نعمانی، کتاب الغیبه، تهران: دار الکتب الاسلامیه، ۱۳۶۳.

شیخ طوسی، کتاب الغیبه، قم: مکتبه بصیری، ۱۳۸۵.

شیخ صدوق، کمال‌الدین و تمام النعمه، قم: موسسه نشر اسلامی، ۱۳۶۳.

ربانی، محمدحسن، اصول ثابت سیره معصومین، تهران: سازمان تبلیغات، ۱۳۹۰.

مدرسی، محمدتقی، امامان شیعه و جنبش‌های مکتبی، مشهد: بنیاد پژوهش‌ها، ۱۳۶۷.

مطهری، مرتضی، سیری در سیره ائمه اطهار، تهران: صدرا، ۱۳۷۵.

لالانی، نخستین اندیشه‌های شیعی، تعالیم امام محمدباقر (ع)، تهران: فروزان فر، ۱۳۸۱.

شهیدی، سید جعفر، زندگانی امام جعفر صادق (ع)، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۷.

علی دوست خراسانی، نورالله، پرتوی از زندگانی امام صادق، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۶.

اسد حیدر، امام صادق و مذاهب اربعه، بیروت: دار الکتب العربیه، ۱۳۹۰ ق.

القریشی، باقر شریف، تحلیلی از زندگانی امام کاظم (ع)، مشهد: کنگره جهانی حضرت رضا (ع)، ۱۳۶۵.

معینی، محمدجواد، ترابی، احمد، امام علی بن موسی الرضا علیه‌السلام منادی توحید و امامت، مشهد: بنیاد پژوهش‌ها، ۱۳۸۱.

سید جعفر مرتضی، زندگانی سیاسی هشتمین امام، مشهد: کنگره جهانی حضرت رضا (ع)، ۱۳۶۵.

سید جعفر مرتضی، زندگانی سیاسی امام جواد (ع)، قم: دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۶۵.

القرشی، باقر شریف، تحلیلی بر زندگانی امام هادی (ع)، تهران: موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، ۱۳۷۲.

القرشی، باقر شریف، تحلیلی بر زندگانی امام حسن عسکری (ع)، تهران: آوای نور، ۱۳۷۲.

جاسم حسین، تاریخ سیاسی غیبت امام دوازدهم، تهران: امیرکبیر، ۱۳۶۷.

صافی گلپایگانی، لطف‌الله، منتخب الاثر، تهران: صدر، بیتا.

القرشی، باقر شریف، تحلیلی از زندگانی امام سجاد (ع)، مشهد: کنگره جهانی حضرت رضا (ع)، ۱۳۶۵.

شهیدی، سید جعفر، زندگانی علی بن الحسین (ع)، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۴.

حسینی جلالی، سید محمدرضا، جهاد امام سجاد (ع)، مشهد: بنیاد پژوهش‌ها، ۱۳۸۲.

مجموعه مقالات کنگره امام رضا (ع): کنگره اول، دوم و سوم.

Crown, Karim Douglas Sloan, The Teaching of Jafar b. al-Sadiq with refrence to His Place in Early Shiism, M.A. Thesis in Islamic Study, Mc Gill University, Montreal.

Kolberg, Etan, "Zayn al-Ābidīn Alī b. al- Ḥusayn", Encyclopedia of Islam, Secend Edition, Brill, 2002.

مشخصات درس:

عنوان درس (فارسی): تاریخ سیاسی شیعه ۱

عنوان درس (انگلیسی): The Shiite Political History 1

نوع درس: تخصصی پیش‌نیاز: دارد ندارد پیش‌نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس:

- آشنایی با حکومت‌های کوچک و بزرگ شیعی تا قرن هفتم هجری.
- آشنایی تحلیلی با تحولات سیاسی شیعیان.
- آشنایی با اندیشه سیاسی شیعیان امامی تا قرن هفتم هجری.

توانایی‌ها و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد:

- توانمندی تحلیل شیوه گسترش تشیع در دوره پیشامغولی.
- شناخت ریشه‌های اندیشه سیاسی شیعیان امامی.

سرفصل درس:

- کلیات؛ مروری بر پراکندگی شیعه در دوره پیشامغولی.
- بررسی یک نمونه از چرایی روی کار آمدن امویان: کتاب النزاع والتخاصم مقریزی.
- بررسی ریشه‌های تاریخی قیام کربلا.
- بررسی جایگاه حسنین در مناسبات سیاسی اواخر دوره اموی و اوایل دوره خلافت عباسیان.
- نگاه تحلیلی کلی به قیام‌های شیعی در عصر اول عباسی.
- نحوه گسترش تشیع در ایران تا قرن هفتم هجری.
- حکومت شیعیان زیدی و پراکندگی شیعیان زیدی تا قرن هفتم هجری در ایران.
- حکومت شیعیان زیدی در یمن: چالش‌ها، گسست‌ها و فرقه‌ها.
- مناسبات شیعیان زیدی ایران و یمن.
- حکومت‌های اسماعیلی در دوره پیشامغولی: قرامطه؛ فاطمیان؛ صلیحیان یمن؛ اسماعیلیان نزاری ایران و شام.
- مروری بر شیعیان اسماعیلی پس از نزاریان: پراکندگی، انشعابات.

- حکومت‌ها و خاندان‌های شیعی حکومتگر: حمدانیان، بنی مزید، بنی عقیل، بنی مرداس، بنی عمار، ادریسیان، موحدون.
- اندیشه سیاسی شیعه در دوره حضور ائمه.
- اندیشه سیاسی شیعه در دوره غیبت با تکیه بر آراء شیخ مفید، سید مرتضی، شیخ طوسی و...

روش یاددهی - یادگیری:

تلفیقی از روش‌های سخنرانی، پرسش و پاسخ، مشارکت فردی یا گروهی دانشجویان

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۳۵	%۲۰	نوشتاری: %۲۵	%۲۰
		عملکردی: -	

فهرست منابع:

- مقریزی، النزاع و التخاصم، قاهره: مکتبه الازهرام، ۱۹۳۷.
- مقریزی، اتعاظ الحنفاء بالاخبار الائمه الفاطميين الخلفاء، تحقیق جمال الدین شیال، قاهره، ۱۴۱۶.
- مادلونگ، اخبار ائمه الزیدیه فی طبرستان و دیلمان و جیلان، تهران: حسام، ۱۳۷۰.
- نجفیان رضوی، لیلای حیات سیاسی حسینیان تا سال ۱۴۵ هجری، تهران: پژوهشکده تاریخ اسلام، ۱۳۹۴.
- مختار لیشی، سمیره، مبارزات شیعیان، ترجمه کاظم طباطبائی پور، مشهد: به نشر، ۱۳۸۵.
- جعفریان، رسول، تاریخ تشیع در ایران، تهران: نشر علم، ۱۳۹۳.
- جعفریان، رسول اطلس شیعه، تهران: سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، ۱۳۸۷.
- ظاهر، سلیمان، تاریخ الشیعه السیاسی الثقافی الدینی، بیروت: اعلمی، بی‌تا.
- زرگری نژاد، غلامحسین، نهضت امام حسین و قیام کربلا، تهران: سمت، ۱۳۹۴.
- رحمتی، محمد کاظم، زیدیه در ایران، تهران: پژوهشکده تاریخ اسلام، ۱۳۹۲.
- خضیری احمد، حسن، زیدیه در یمن، ترجمه احمد بادکوبه هزاوه، قم: پژوهشکده حوزه و دانشگاه، ۱۳۸۵.
- چلونگر، محمدعلی، زمینه‌های پیدایش خلافت فاطمیان، قم: پژوهشکده حوزه و دانشگاه، ۱۳۸۶.
- ناصری طاهری، عبدالله، فاطمیان در مصر، قم: پژوهشکده حوزه و دانشگاه، ۱۳۷۹.
- دفتری، فرهاد، تاریخ و عقاید اسماعیلیه، ترجمه فریدون بدره‌ای، تهران: فروزان فر، ۱۳۷۵.
- احمدی طالشیان، محمدرضا، تحول مفهوم حاکم جائر در فقه سیاسی شیعه، تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۸.
- کریمی زنجانی اصل، محمد، امامیه و سیاست در نخستین سده‌های غیبت کبرا، نشر نی، ۱۳۸۰.

خالقی، علی، شفیعی، محمود، موسویان، محمدرضا، نظام سیاسی و دولت مطلوب در اندیشه شیخ مفید، سید مرتضی و شیخ طوسی، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۶.

نجفیان رضوی، لیلا، «حج عرصه همگرایی و واگرایی حسنیان و عباسیان (از اواخر عهد اموی تا پایان اولین دوره قیام‌های حسنی)»، فصلنامه پژوهش‌نامه تاریخ اسلام. سال ۷، ش ۲۵، بهار ۱۳۹۶.

یزدانی، علی، جان احمدی، فاطمه، «بسترها، زمینه‌ها و چالش‌های پیدایی جنبش زیدیه در یمن»، فصلنامه تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی، پاییز ۱۳۹۱، شماره ۸، سال ۳.

جان احمدی، فاطمه، «تاریخ سیاسی و خدمات فقهی آل رسی در یمن»، فصلنامه پژوهش‌های تاریخی، سال ۴۹ (۵ جدید)، شماره ۳، پاییز ۱۳۹۲.

سلطانی، مصطفی، داداش نژاد، منصور، «پیدایش فرقه مطرفیه و ماهیت آن»، فصلنامه شیعه پژوهی، سال ۲، شماره ۸، پائیز ۱۳۹۵.

جان احمدی، فاطمه، سامانی، سید محمود، «مناسبات فاطمیان با شرفای حجاز»، مطالعات تاریخ اسلام، سال ۷، شماره ۲۴، بهار ۱۳۹۴.

پرتو، امین، «امام باقر (ع) و مقابله با خلفای جور، پیامدها و نتایج آن در اندیشه سیاسی شیعه»، علوم سیاسی، ش ۵۲، زمستان ۱۳۸۹.

مقالات حسن انصاری و زاینه اشمیتکه و نیز محمد کاظم رحمتی درباره زیدیه همانند:

اشمیتکه، زاینه، پیشگویی‌های عهدینی نبوت پیامبر میان زیدیان یمنی، ترجمه محمد کاظم رحمتی، پیام بهارستان، سال ۵، ش ۲۰، تابستان ۱۳۹۲.

انصاری، حسن، اشمیتکه، زاینه، سنت آموزش دینی در میان زیدیان یمنی، ترجمه محمد کاظم رحمتی، سال ۴، ش ۱۵، بهار ۱۳۹۱.

مداخل مرتبط در Encyclopedia of Islam

Amikam Elad, The Rebellion of Muhammad al-Nafs-Zakiyya in 145/762, Leiden, Brill, 2015.

DAftary, Farhad, The Ismailis: Their History and Doctrines, Cambridge, Cambridge University Press, 1990.

Halm, Heinz, Shia Islam: From Religion to Revolution, Princeton, 1997,

Lewis, Bernard, The Origins of Ismailism: A Study of the Historical Background of the Fatimid Caliphate, Cambridge, Cambridge University Press, 1940.

Patricia Crone, God's rule: government and Islam, United Kingdom, Edinburgh University Press, 2004.

Watt, W. Montgomery, Shiism under the Umayyads, Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland, No. 3-4, 1960.

www.iis.ac.uk

موسسه مطالعات اسماعیلی لندن

مشخصات درس:

عنوان درس (فارسی): تاریخ سیاسی شیعه ۲

عنوان درس (انگلیسی): The Shiite Political History 2

نوع درس: تخصصی پیش‌نیاز: دارد ■ ندارد □ پیش‌نیاز: تاریخ سیاسی شیعه ۱

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس:

آشنایی با تحول و حیات سیاسی شیعیان از حمله مغول تاکنون.

توانایی‌ها و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد:

- توانایی تحلیل وقایع سیاسی واقع شده در حکومت‌های شیعی پسا مغولی.
- شناخت بیشتر چگونگی و چرایی ارتباط علما با دربار.

سرفصل درس:

- تحلیل کلی وضعیت شیعیان در آستانه حمله مغول و سقوط بغداد به دست مغولان.
- بررسی و نقد دیدگاه‌ها درباره نقش شیعیان در سقوط بغداد.
- نقش و نفوذ شیعه در دربار ایلخانان و پیامدهای آن.
- خاندان‌های حکومتگر شیعی: مرعشیان، آل کیا، سربداران، سادات علوی مکه و مدینه، بهمنیان هند، امامان زیدی یمن، شروانشاهیان قفقاز.
- صفویه، عوامل و زمینه‌های روی کار آمدن، اقدامات و پیامدهای حکومت صفویه
- تشیع در قلمرو خلافت عثمانی.
- تشیع در عرصه سیاست در دوره افشار و زند
- نگرشی بر اندیشه‌های سیاسی اندیشمندان شیعی: خواجه نصیرالدین، محقق کرکی.
- تاریخ فرقه‌ها و جنبش‌های منسوب به شیعه مانند فرق نعمت‌اللهی و باییت و بهائیت
- حیات سیاسی عالمان شیعه در دوره مشروطه و پس از آن: نهضت مشروطیت، ملی کردن صنعت نفت، انقلاب اسلامی
- شیعه و مدرنیته
- جایگاه نخبگان شیعی در تحولات سیاسی و اجتماعی دوران قاجار

روش یاددهی - یادگیری:

تلفیقی از روش‌های سخنرانی، پرسش و پاسخ، مشارکت فردی یا گروهی دانشجویان

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۲۵	%۳۰	نوشتاری: %۲۵	%۲۰
		عملکردی: -	

فهرست منابع:

منابع اصلی:

- حائری، عبدالهادی، تشیع و مشروطیت در ایران، تهران: امیرکبیر، ۱۳۶۰.
- الگار، حامد، نقش روحانیت در جنبش مشروطیت، تهران: طوس، ۱۳۵۹.
- مهاجر، جعفر، التاسیس تاریخ الشیعه فی لبنان، بیروت: دار الملائک للطباعه و النشر، ۱۴۱۳، ج ۱.
- جعفریان، رسول، تاریخ تشیع در ایران، تهران: علم، ۱۳۹۵.
- مهاجر، جعفر، الهجره العالمیه الی ایران، بیروت: دار الروضه، ۱۴۱۰ ق.
- نصر، ابراهیم، حلب و التشیع، بیروت: الوفاء، ۱۴۰۳.
- مروه، علی، التشیع بین جبل عامل و ایران، لندن: ریاض الریس للکتب و النشر، ۱۹۸۷ م.
- هالیستر، تشیع در هند، تهران: مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۷۳.
- شیبی، کامل مصطفی، تشیع و تصوف: تا آغاز سده دوازدهم هجری، تهران: امیرکبیر، ۱۳۵۹.
- حائری، عبدالهادی، تشیع و مشروطیت در ایران و نقش ایرانیان مقیم عراق، تهران: امیرکبیر، ۱۳۶۴.
- جعفریان، رسول، علی بن عیسی اربلی و کشف الغمه: برگی از تاریخ تشیع دوازده‌امامی، مشهد، بنیاد پژوهش‌ها، ۱۳۷۳.
- الویری، محسن، زندگی فرهنگی و اندیشه سیاسی شیعیان از سقوط بغداد تا ظهور صفویه، تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۸۴.
- ریتز، هلموت، آغاز فرقه حروفیه، ترجمه حشمن مؤید، تهران: بینا، بی‌تا.
- صفت گل، منصور، ساختار نهاد و اندیشه دینی در دوره صفویه، تهران: خدمات فرهنگی رسا، ۱۳۸۱.
- بیانی، شیرین، دین و دولت در ایران عهد مغول، تهران: مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۶۷، ۳ جلد.
- منز، بثاتریس فوربز، قدرت، سیاست و مذهب در ایران عهد تیموری، مشهد، دانشگاه فردوسی، ۱۳۹۰.
- فرهانی منفرد، مهدی، پیوند سیاست و فرهنگ در عصر زوال تیموریان و ظهور صفویان، تهران: انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، ۱۳۸۲.
- حسن‌زاده، اسماعیل، حکومت ترکمانان قراقویونلو و آق‌قویونلو در ایران، تهران: سمت، ۱۳۷۹.
- خالقی، علی، اندیشه سیاسی شیعه در عصر ایلخانان، تهران: سمت، ۱۳۹۵.
- جعفریان، رسول، صفویه در عرصه دین، فرهنگ و سیاست، قم: پژوهشکده حوزه و دانشگاه، ۱۳۷۹.

فیرحی، داود، نظام سیاسی و دولت در اسلام، قم: باقرالعلوم، ۱۳۸۲.

عبدی، زهرا، «اندیشه تقریب شیعه و سنی: سیاست سنی گرایی نادرشاه»، مجله مطالعات تقریبی مذاهب اسلامی، شماره ۴۱، پائیز ۱۳۹۴.

درویش، وحید، «سلسله صوفیه گنابادی»، شماره ۳۹، اسفند ۱۳۴۵.

بیدختی گنابادی، حسنعلی، تحلیلی انتقادی از فرقه نعمت اللهیه گنابادیه، نقد کتاب، شماره ۳۹، تابستان ۱۳۸۵.

مداخل بهائیت، باییت، حروفیه و دیگر فرقه‌ها و حکومت‌های شیعی در دانشنامه جهان اسلام و دایرةالمعارف بزرگ اسلامی.

مقالات مرتبط با حکومت‌ها و فرقه‌های شیعی در Encyclopedia of Islam

مشخصات درس:

عنوان درس (فارسی): **تشیع در آثار مستشرقان**

عنوان درس (انگلیسی): **Shiism in Orientalists' Works**

نوع درس: تخصصی پیش‌نیاز: دارد ندارد پیش‌نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس:

آشنایی با تاریخ، میزان و نوع اهتمام مستشرقان به مطالعات شیعی

توانایی‌ها و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد:

- آشنایی با مراکز فعال در زمینه مطالعات شیعی.
- شناخت بهتر تنوع رویکردهای مستشرقان به تشیع.
- شناخت مستشرقان برجسته و صاحب‌نظر در مطالعات شیعی.
- تحلیل سیر تحول نگاه مستشرقان در مطالعات شیعی.

سرفصل درس:

- کلیات
 - مفاهیم: تعریف شرق‌شناسی، اسلام‌شناسی و مطالعات اسلامی.
 - تاریخچه شیعه‌شناسی در غرب
 - جایگاه مطالعات شیعی در مطالعات اسلامی در غرب
 - زمینه‌ها و عوامل پیدایی شیعه‌شناسی در غرب
- تأثیر تحولات اقتصادی، فکری و فلسفی غرب بر دیدگاه‌های شرق‌شناسان نسبت به اسلام و تشیع در دوره‌های مختلف
- محورهای شیعه‌شناسی در غرب. بررسی و نقد آن‌ها (فرقه‌ها، قیام‌ها، عرفان، تصوف شیعی و...)
- مراکز شیعه‌شناسی
- شیعه در دایره‌المعارف‌ها
- تأثیر مطالعات شیعه‌شناسی غرب بر شیعه‌شناسی در شرق اسلامی
- تأثیر انقلاب اسلامی بر شیعه‌شناسی در غرب

- بررسی و نقد آثار مستشرقان درباره تشیع، مانند:
- گلدزیهر، ولهاوزن، برنارد لویس، مکدرموت، ویلفرد مادلونگ
- تأثیر حضور مسلمانان و شیعیان در مراکز علمی غرب بر مطالعات شیعی
- نو شرق‌شناسی و پساشرق‌شناسی و مطالعات شیعی

روش یاددهی - یادگیری:

تلفیقی از روش‌های سخنرانی، پرسش و پاسخ، مشارکت فردی یا گروهی دانشجویان

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۲۵	%۳۰	نوشتاری: %۲۵	%۲۰
		عملکردی: -	

فهرست منابع:

الویری، محسن، *مطالعات اسلامی در غرب*، تهران: سمت، ۱۳۸۱.

صانع پور، مریم، شیعه‌شناسان غربی و اصول اعتقادات شیعه دوازده‌امامی، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۹۳.

احمدوند، عباس، «گذری بر مطالعات شیعی در غرب»، مقالات و بررسی‌ها، شماره ۶۳، تابستان ۱۳۷۷.

وات، مونتگمری، «مطالعه دین در مغرب زمین»، نامه فرهنگ، سال ۴، شماره ۱۶، ۱۳۷۳.

خوشنویس، حمید، «معرفی کتاب‌های شیعه‌شناسی»، آینه پژوهش، شماره ۷۱ و ۷۲، ۱۳۸۰.

همتی گلیمان، عبدالله، «جایگاه شیعه‌شناسی در مطالعات شرق‌شناسان»، همایش بین‌المللی تشیع و خاورشناسان، ۲۰۰۸.

مجموعه مقالات همایش بین‌المللی تشیع و خاورشناسان، به کوشش محمدرضا بارانی، قم، ۱۳۸۸.

احیا حسینی، غلام، «ویژگی‌های مطالعات شیعی در غرب انگلیسی‌زبان»، دیدگاه‌ها درباره خاورشناسان.

رحمتی، محمدکاظم، «نکاتی درباره مطالعات اسلامی در فلسطین اشغالی ۲ شیعه‌شناسی در فلسطین اشغالی»، فصلنامه ۱۵ خرداد، ش ۱۴، ۱۳۸۶.

حسینی زاده، محمدعلی، «مطالعات اسلام‌شناسی و شیعه‌شناسی در دانشگاه‌های فلسطین اشغالی»، شیعه‌شناسی، ش ۶۲، تابستان ۱۳۸۲.

طاوسی مسرور، سعید، «دانشگاه‌های آمریکا و شیعه‌پژوهی»، زمانه، ش ۳۳-۳۴، آبان و آذر ۱۳۹۲.

عالم، عبدالرحمن، میرزا زاده، فرامرز، «روشنفکری و تعهد: مروری بر آثار و افکار ادوارد سعید»، فصلنامه سیاست، ش ۱۳، بهار ۱۳۸۹.

جان احمدی، فاطمه، مسعودی، حسین، «تصویر حضرت محمد و حضرت زهرا در دایره المعارف اسلام (ترجمه و نقد)»، قم: شیعه شناسی، ۱۳۸۸.

عباسی، مهرداد، آقایی، سید علی، «گذری بر دایره المعارف بزرگ اسلامی و مداخل مربوط به ائمه (ع)». سمیعی، محمد، «نو شرق شناسی؛ باز تحلیلی از نشانه‌های تغییر در روند شرق شناسی سنتی»، پژوهش‌نامه علوم سیاسی، ش ۴، پاییز ۱۳۸۸.

بدوی، عبدالرحمن، موسوعه المستشرقین، بیروت: الموسسه العربیه للدراسات و النشر، ۲۰۰۳ م.

ادوارد سعید، الاستشراق، قم: دار الكتاب الاسلامی، ۱۴۱۳.

النشومی، المستشرقون و مصادر التشريع، کویت: مجلس الوطنی للثقافه و الفنون و الاداب، ۱۴۰۴.

العقیقی، المستشرقون، قاهر: دارالمعارف، بی تا.

مینوی، اسلام از دریچه چشم مسیحیان، بیجا: بی تا، بی تا.

فوک، اسلام شناسی در اروپا، بیروت: دار المدار الاسلامی، ۲۰۰۱ م.

سباعی، الاستشراق و المستشرقون، دمشق: دار الزینیین، ۱۴۲۲.

حموده، من زلات المستشرقین، قم: موسسه فرهنگی تبیان، ۱۳۸۷.

بارتولد، خاورشناسی در روسیه و اروپا، تهران: ابن سینا، ۱۳۵۱.

مرشدلو، جواد، «خاورشناسی روسی: ویژگی‌ها و سرشت تاریخی»، کتاب ماه تاریخ و جغرافیا، ش ۱۸۳، مرداد ۱۳۹۲.

منابع مطالعاتی:

W. Watt, The study of religion in the west

Nicholas_Dew, Orientalism in Louis

A.L. Macfie, Orientalism

Gerard Cohen Vrignaud, Radical Orientalism

Fred Dallmayr, Beyond Orientalism

L. Marchand, German Orientalism in the Age of Empire

Richard King, Orientalism and Religion, Postcolonial theory, India and 'the mystic East'

After Orientalism, Critical Perspectives on Western Agency and Eastern Re-appropriations;
Edited by François Pouillon and Jean-Claude Vatin

Series editors: Fred Dervin, Helsinki, Finland Regis Machart, Serdang, Malaysia;

Encounters between East and West, Intercultural Perspectives

مقالات مرتبط در Encyclopedia of Islam

مشخصات درس:

عنوان درس (فارسی): روش‌شناسی مطالعات تاریخی

عنوان درس (انگلیسی): Methodology in Historical Studies

نوع درس: اختیاری پیش‌نیاز: دارد ندارد پیش‌نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس:

- آشنایی با شیوه و ویژگی‌های مطالعه تاریخی و استنتاج مطالب
- آشنایی با روش‌های پژوهش تاریخی
- آشنایی با مکاتب روش‌شناسی تاریخی

توانایی‌ها و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد:

- توانایی تحلیل و دریافت روش مطالعه تاریخی
- توانایی نوشتن پیشنهاد پژوهشی
- توانایی نگارش مقاله علمی در زمینه تاریخ
- توانایی بازشناسی مقاله علمی از غیر علمی

سرفصل درس:

- مفاهیم بنیادی (تعریف و هدف پژوهش، روش‌شناسی علوم تاریخی و ...)
- پیشینه و جایگاه روش‌شناسی در تاریخ (آراء متفکران)
- مراحل انجام پژوهش در تاریخ
- چگونگی انتخاب موضوع پژوهش
- تهیه طرح پژوهش (اجزای پیشنهاد)
- ارائه پیشنهاد از سوی دانشجویان (بررسی در کلاس)
- چگونگی شناسایی منابع پژوهش و اعتبارسنجی آنها (انواع منابع با توجه به نوع موضوع و دوره تاریخی، نقد درونی و نقد بیرونی منبع و ...)
- اصول و فنون فیش‌برداری (با توجه به منابع دیجیتال، شبکه اینترنت و ...)

- نقد، تصفیه و پالایش داده‌ها
- مرحله نگارش و تدوین یا بازآفرینی تاریخ (نقل، شرح یا تبیین، تحلیل، تفسیر، تأویل)
- مختصات نگارشی متون پژوهشی (اجزای متن پژوهشی: چکیده، مقدمه و ...، شیوه‌های ارجاع، مختصات مقاله، پایان‌نامه و کتاب)
- نقش و اهمیت علوم مکمل (باستان‌شناسی، قوم‌شناسی، انسان‌شناسی، جغرافیا، اقتصاد، جامعه‌شناسی، روان‌شناسی و ...)
- در پژوهش تاریخی
- پایان‌نامه به‌مثابه یک پژوهش (مراحل و چگونگی)
- فعالیت درسی (تنظیم پیشنهاد، تجزیه و تحلیل و نقد یک مقاله علمی، ...)
- توضیحات: بازدید از مراکز و آرشیوهای تاریخ و استفاده از منابع در کار پژوهشی این درس الزامی است.

روش یاددهی – یادگیری:

تلفیقی از روش‌های سخنرانی، پرسش و پاسخ، انجام پروژه (تهیه پیشنهاد، نقد کتاب، مقاله)، بازدید از آرشیوهای تاریخ.

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	پروژه
٪۲۰	٪۲۰	نوشتاری: ٪۲۰	تهیه پیشنهاد: ٪۲۰
		عملکردی: -	نقد و بررسی یک کتاب یا مقاله براساس اصول ۲۰ روش پژوهش در مطالعات تاریخی: %

فهرست منابع:

منابع اصلی:

ملایی توانی، علیرضا، درآمدی بر پژوهش در تاریخ، تهران: نشر نی، ۱۳۸۷.
 الیور، پل، نگارش پایان‌نامه، ترجمه محمدتقی ایمان‌پور، تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی، ۱۳۹۵.

منابع فرعی:

فروزش، سینا، مبانی روش تحقیق در تاریخ، تهران: جهاد دانشگاهی، ۱۳۹۲.
 ج. کیتستون-کلارک، مقدمه‌ای بر روش تحقیق در تاریخ، تهران: اساطیر، ۱۳۶۲.
 استنفورد، مایکل، درآمدی بر تاریخ‌پژوهی، تهران: سمت، ۱۳۸۶.
 قائم‌مقامی، جهانگیر، روش تحقیق در تاریخ‌نگاری، تهران: دانشگاه ملی ایران، ۱۳۵۸.
 سروش، عبدالکریم، درس‌هایی در فلسفه علم الاجتماع (روش تفسیر در علوم اجتماعی)، تهران: نشر نی، ۱۳۷۶.
 میرجعفری، حسین، نورایی، مرتضی، روش پژوهش در تاریخ، تهران: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۸۸.

ساماران، شارل و دیگران، روش‌های پژوهش در تاریخ، تهران: کانون نشر علم، ۱۳۷۲.

براندیج، آنتونی، رویارویی با منابع (راهنمای پژوهش و نگارش تاریخ)، تهران: سمت، ۱۳۹۶.

فتوحی، محمود، آیین نگارش مقاله علمی - پژوهشی، تهران: سخن، ۱۳۸۵.

ایمان، محمدتقی، فلسفه روش تحقیق در علوم انسانی، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۳.

Richard Mauris & Melvin E. Page, A Short Guide to Writing about History, New York, 2002.

Jacques Le Goff, Pierre Nora ed Constructing the Past: Essays in Historical Methodology, Cambridge University Press, 1985.

مشخصات درس:

عنوان درس (فارسی): تاریخ کاربردی

عنوان درس (انگلیسی): Applied History

پیش‌نیاز: -

ندارد ■

دارد □ پیش‌نیاز: دارد

نوع درس: اختیاری

تعداد ساعت: ۳۲

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

اهداف درس:

- آشنایی با زمینه‌های مختلف کاربردی و شغلی رشته تاریخ
- کسب مهارت‌های اولیه برای کاربردی کردن آموزش‌های تاریخی

توانایی‌ها و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد:

شناسایی فرصت‌های شغلی متناسب با تحصیل در رشته تاریخ

سرفصل درس:

- بررسی مفهوم و تاریخچه کارآفرینی و نوآوری
- بررسی مفهوم تاریخ کاربردی و جایگاه آن در ایران و جهان
- شناسایی، مطالعه و بررسی وجوه کاربردی رشته تاریخ در تجربیات جهانی
- مهارت‌های حرفه‌ای یک پژوهشگر تاریخ در حوزه‌های پژوهشگری، تنظیم گزارش‌های تاریخی و نوشتن متون تاریخی
- ارائه سخنرانی‌های عمومی و حرفه‌ای در موضوعات تاریخی
- ارائه مشاوره‌های تاریخی به دولتمردان و سیاستمداران و برنامه ریزان جامعه
- ارزیابی رویدادهای جامعه در حوزه‌های سیاسی و روابط بین‌الملل، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی با اتکا بر دانش تاریخی
- مفهوم مطالعات میان‌رشته‌ای (Interdisciplinary) و جایگاه تاریخ در آن
- بررسی نقش تاریخ در مطالعات آینده‌نگری و آینده‌پژوهی
- فعالیت‌های مرتبط با تاریخ در مؤسسات دولتی و غیردولتی مرتبط با رشته تاریخ (از جمله وزارت امور خارجه، مراکز اسنادی، موزه‌ها، میراث فرهنگی، موزه‌ها، رسانه‌ها، مراکز نشر)

- چگونگی استفاده از دانش و مهارت‌های حرفه‌ای تاریخ در ارتقا فعالیت‌های اجرایی در مؤسسات دولتی، نظامی و نیز مؤسسات غیردولتی و تدوین تاریخ‌سازمانی
 - کاربرد و فنون تاریخ شفاهی
 - چگونگی به‌کارگیری توانمندی دانش‌آموختگان رشته تاریخ در فعالیت‌های حرفه‌ای مانند: ویراستاری، مترجمی، داستان‌نویسی، کتابداری، موزه‌داری، گردشگری، هتل‌داری
 - کسب و کارهای مرتبط با رشته تاریخ
 - کاربرد تاریخ در فعالیت‌های فناوری
 - وجوه مختلف کاربرد دانش تاریخ برای سفارش‌های شخصی مانند خاطرات‌نویسی، حفظ و انتشار اسناد خانوادگی، سازمان‌دهی مجموعه‌های تاریخی مانند مجموعه‌های عکس و ...
 - دانش‌آموختگان موفق رشته تاریخ در حوزه کسب و کار مرتبط با دانش تاریخ
 - کاربرد دانش و مهارت‌های حرفه‌ای تاریخی در رسانه‌های ارتباط جمعی
- توضیحات: حضور در مراکز مرتبط با اشتغال دانش‌آموختگان تاریخ (دست کم ۴ نوبت)

روش یاددهی - یادگیری:

تلفیقی از روش‌های سخنرانی، پرسش و پاسخ و گفتگو، کار عملی با حضور در مراکز مرتبط با حوزه‌های شغلی مطرح شده در سرفصل‌ها، انجام پروژه تاریخ شفاهی نمونه

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	پروژه
۴۰٪	-	نوشتاری: ۲۰٪ عملکردی: -	۴۰

تجهیزات و امکانات موردنیاز:

امکان حضور در مراکز دارای مشاغل مرتبط با رشته تاریخ (کارآموزی)

فهرست منابع:

منابع اصلی:

دراکر، پیتر، نوآوری و کارآفرینی، ترجمه علی حسین کشاورز، تهران: سمت، ۱۳۹۲.
مبارکی، محمدحسن و امیرمحمد کلابی، روزا مهرابی، لگوهای تصمیم‌گیری کارآفرینان: روش‌ها، چارچوب‌ها و نقشه‌های ذهنی (رویکرد کیفی)، تهران: سمت، ۱۳۹۶.

بوکوویتز، ونديآر؛ و روثال. ویلیامز، مدیریت دانش کاربردی، ترجمه علی کشاورز و رضائیان، تهران: سمت، ۱۳۹۵.

کاظمی، مهدی، مدیریت گردشگری، تهران: سمت، ۱۳۹۳.

منابع فرعی:

خنیفر، حسین، کارآفرینی در نظام ارزشی، تهران: اکرام، ۱۳۸۵.

فیض بخش، علیرضا، کارآفرینی عمومی، تهران: مرکز آموزش و تحقیق کانون فارغ‌التحصیلان دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۸۹.

استین و دیویس، دیوید بورن و سوزان، کارآفرینی اجتماعی، ترجمه مهرداد نوربخش و دیگران، انتشارات بهمن برنا، ۱۳۹۴.

بروکس، آرتور، کارآفرینی اجتماعی رویکردی نوین به ایجاد کسب‌وکار اجتماعی، ترجمه زهرا آراستی و دیگران، جهاد دانشگاهی، ۱۳۹۱.

استروالدر، الکساندر و ایو پیگنیور، خلق مدل کسب‌وکار، ترجمه غلامرضا توکلی و دیگران، آریان قلم، ۱۳۹۷.

کلی، تام و دیوید، خودباوری در خلاقیت، ترجمه مهدی کیامهر و مرتضی خضری پور، آریان قلم، ۱۳۹۶.

اولت، بیل، راه‌اندازی کسب‌وکار، ترجمه سعید روشنی، آریان قلم، ۱۳۹۷.

کلارک، تیم و الکساندر استروالدر و ایو پیگنیور، مدل کسب‌وکار شما، ترجمه حسام‌الدین ساروقی، آریان قلم، ۱۳۹۶.

تاپینگ، شارون و دیوید دووان، استیفن بوشارد، «تاریخ شفاهی به‌عنوان ابزاری کلاسی: یادگیری نظریه مدیریت در بررسی سیر توسعه

سازمان»، ترجمه هوشنگ خسروبیگی، دو فصلنامه تاریخ شفاهی، ش ۴، پاییز و زمستان ۱۳۹۵.

حسینی، خداداد و دیگران، کسب و تجارت الکترونیکی: رویکردی مدیریتی، تهران: سمت، ۱۳۸۵.

رامپولا، مری لین، راهنمای نگارش تاریخ، ترجمه لی لا سازگار، تهران: آگه، ۱۳۹۴.

زراعی، متین، خلاقیت و نوآوری، «فصلنامه دانش مدیریت»، دوره ۲۴، بهار ۱۳۷۳.

حاجیانی، ابراهیم، آینده‌پژوهی مبانی اصول و روش‌ها، تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۹۶.

Sommer, B. W. 2015, *Practicing Oral History in Historical Organizations*, Routledge, New York.

Wadhvani, R. D. Galvez-Behar, G. Mercelis.J. Guagnini, A. 2017, 'Academic entrepreneurship and institutional change in historical perspective', *Journal Management & Organizational History*, vol.12, no.3, pp. 175-198.

Barnhart, T.A. 1999, 'Serving Many Masters: A Perspective on Integrating Knowledge and Skills in Applied History', *The Public Historian*, vol. 21, no. 3, pp. 55-165.

Barnhart, T.A., & Reid, D.R. 2010, 'Theory and Practice in Applied History: A Collections-Based Curriculum at Eastern Illinois University', *A Journal for Museum and Archives Professionals*, vol. 6, no. 4. pp. 239-256.

منابع مطالعاتی:

مرکز تاریخ کاربردی در دانشگاه مک <https://www.mq.edu.au/centres/centre-for-applied-history>

Macquarie university کواری در سیدنی در استرالیا

<http://en.histoire.umontreal.ca/programs/graduate-programs/new-ma-in-history->

دانشگاه مونترال کانادا

<http://www.lvc.edu/academics/programs-of-study/applied-history> در کالج لبنانون

دانشگاه چارلز <http://www.csu.edu.au/handbook/subjects/HST307.html> انگلستان

استوارت در استرالیا

https://historyarthistory.gmu.edu/courses/hist685/course_sections/34582

کالج علوم انسانی و اجتماعی در دانشگاه جورج میسون در ایالات متحده آمریکا

<http://www.oral-history.ir>

مشخصات درس:

عنوان درس (فارسی): **فلسفه تاریخ**

عنوان درس (انگلیسی): **Philosophy of History**

نوع درس: اختیاری دارد: نیاز ندارد پیش نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس:

- آشنایی با فلسفه تاریخ در ابعاد مختلف آن
- آشنایی تحلیلی و انتقادی با معرفت تاریخی و نظریه‌های رایج در فلسفه تاریخ
- آشنایی با هستی‌شناسی تاریخی
- یادگیری مکاتب مختلف تاریخی بر اساس فلسفه تاریخ

توانایی‌ها و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد:

توانایی شناخت مکاتب مختلف تاریخی بر اساس هستی‌شناسی تاریخی

سرفصل درس:

- مبانی فلسفه تاریخ: چیستی فلسفه و تاریخ
- هستی‌شناسی تاریخی
- معرفت تاریخی
- منابع مولد معرفت تاریخی
- موانع معرفت تاریخی
- سازه‌های بنیادین تاریخ: زمان، مکان، کنشگران،
- سنجش صدق گزاره‌های تاریخی
- رویکردهای دوگانه در فلسفه تاریخ: فلسفه جوهری و انتقادی
- یقین در تاریخ: یقین منطقی در روان‌شناختی
- امکان و ضرورت در تاریخ
- بحث علیت در تاریخ

- بازدید از مراکز علمی تاریخی با رویکردهای فلسفی خاص

روش یاددهی - یادگیری:

تلفیقی از روش‌های سخنرانی، پرسش و پاسخ و مباحثه گروهی در کلاس

روش ارزیابی:

ارزیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۲۵	%۳۰	نوشتاری: %۲۵	%۲۰
		عملکردی: -	

فهرست منابع:

- استنفورد، مایکل، درآمدی بر تاریخ پژوهی، تهران: سمت، ۱۳۸۶.
- استنفورد، مایکل، درآمدی بر فلسفه تاریخ، تهران: نشر نی، ۱۳۸۲.
- کالینگوود، مفهوم کلی تاریخ، تهران: اختران، ۱۳۸۵.
- جنکینز، بازاندیشی تاریخ، تهران: آگه، ۱۳۸۷.
- احمدی، بابک، رساله تاریخ، تهران: نشر مرکز، ۱۳۸۷.
- رضوی، سید ابوالفضل، فلسفه تاریخ، تهران: دانشگاه پیام نور، ۱۳۹۴.
- رضوی، سید ابوالفضل، فلسفه انتقادی تاریخ، تهران: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه، ۱۳۹۱.
- نوذری، حسینعلی، فلسفه تاریخ، تهران: طرح نو، ۱۳۷۹.
- شمس، منصور، آشنایی با معرفت‌شناسی، تهران: طرح نو، ۱۳۸۴.
- خندان، علی اصغر، مغالطات، قم: بوستان کتاب، ۱۳۸۰.
- مفتخری، حسین، مبانی علم تاریخ، تهران: سمت، ۱۳۹۰.
- هگل، تاریخ فلسفه، تهران: شفیعی، ۱۳۸۷.
- محمد پور، احمد، تاریخ به روایت فلسفه از هرودوت تا آلن بدیو، قم: لوگوس، ۱۳۹۶.
- کارل لوویت، معنا در تاریخ، ترجمه حاجی نصری، تهران: علمی و فرهنگی، ۱۳۹۵.

Johann Gottfried Herder, Another Philosophy of History, Tr. Ioannis D. Evrigenis & Daniel Pellerin, Indianapolis, 2004

Johann Gottfried Herder, Reflections on the Philosophy of the History of Humankind, Tr. Frank E. Manuel, Chicago, the University of Chicago Press, 1968

مشخصات درس:

عنوان درس (فارسی): تاریخ‌نگاری (با تأکید بر تاریخ‌نگاری شیعی)

عنوان درس (انگلیسی): **Historiography Based on Shi'ite Historiography**

نوع درس: اختیاری پیش‌نیاز: دارد ندارد پیش‌نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس:

- آشنایی با مفهوم مکتب در تاریخ‌نگاری و مکاتب تاریخ‌نگاری در جهان اسلام.
- آشنایی با شیوه فهم تاریخ‌نگاری یک نویسنده
- درک تحولات موجود در مکاتب تاریخ‌نگاری

توانایی‌ها و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد:

- توانایی فهم عوامل مؤثر با شیوه تاریخ‌نگاری مورخان.
- توانایی تجزیه و تحلیل ویژگی‌های مکاتب مختلف تاریخ‌نگاری در قرون نخستین.
- توانمندی استخراج شاخه‌های تاریخ‌نگاری هر اثر.

سرفصل درس:

نظری

- تعاریف موجود در خصوص تاریخ‌نگاری و دسته‌بندی‌های موجود در آن.
- اهمیت تاریخ‌نگاری و درک درست از عوامل مؤثر بر آن.
- تاریخ‌نگاری پیش از ظهور اسلام.
- زمینه‌های رشد تاریخ‌نگاری در میان مسلمانان.
- مکاتب تاریخ‌نگاری اسلامی:
 - مکتب مدینه
 - مکتب عراق
 - مکتب شام
- اهم گونه‌های تاریخ‌نگاری شیعی.

- تحولات تاریخ‌نگاری شیعی.

عملی:

مقایسه نحوه تاریخ‌نگاری مورخان شیعه حول یک موضوع همانند مقتل امام حسین (ع) در قرون مختلف در یک مکتب و یا در مکاتب متفاوت.

روش یاددهی - یادگیری:

تلفیقی از روش‌های سخنرانی، پرسش و پاسخ و گفتگو، مطالعه و تمرین هفتگی.

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۴۰	%۱۰	نوشتاری: %۲۰	%۳۰
		عملکردی: -	

فهرست منابع:

آئینه‌وند، صادق، علم تاریخ در گسترده تمدن اسلامی، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی، ۱۳۸۷.

شاکر مصطفی، التاریخ العربی و المورخون، بیروت: دار العلم، ۱۹۸۷.

راینسون، چیس اف، تاریخ‌نگاری اسلامی، ترجمه محسن الویری، تهران: سمت، ۱۳۹۲.

سجادی، سید صادق، عالم‌زاده، هادی، تاریخ‌نگاری در اسلام، تهران: سمت، ۱۳۷۵.

روزنتال، فرانتس، تاریخ‌نگاری اسلامی، مشهد: آستان قدس رضوی، ۱۳۶۸.

زین‌العابدینی، رمضان، تاریخ‌نگاران و مکتب تاریخ‌نگاری در اسلام، تهران: چاپخش، ۱۳۸۸.

میشی، جولی اسکات، تاریخ‌نگاری ایرانی، تهران: انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه، ۱۳۹۶.

حسینی، عبدالله، معرفی و نقد منابع عاشورا، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۶.

کوئین، شعله، تاریخ‌نویسی در روزگار فرمانروایی شاه‌عباس صفوی، ترجمه منصور صفت گل، تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۸۷.

بخشی، منصوره، تاریخ‌نگاران امامیه و روش‌ها و گونه‌های تاریخ‌نگاری آن‌ها از قرن اول تا قرن هفتم هجری، قم: جامعه الزهراء، ۱۳۹۴.

نعمت‌الله صفری فروشانی، «بررسی دو اثر تاریخ‌نگاری شیخ صدوق»، فصلنامه تاریخ‌پژوهان، شماره ۱۰، سال ۱۳۸۶.

حسن حضرتی، لایلا نجفیان رضوی، «واقعۀ کربلا و بازنمایی عملکرد گفتمان حاکم در تاریخ‌نگاری ابومخنف» در فصلنامه تاریخ ایران و اسلام دانشگاه الزهراء. سال ۲۵، شماره ۲۶، تابستان ۱۳۹۴.

حسن حضرتی، زینب امیدیان، «امحای بت‌پرستی و بازآفرینی غرور قومی عرب؛ جستاری در تاریخ‌نگاری هشام کلبی بر پایه کتاب الاصنام»، فصلنامه تاریخ اسلام، سال ۱۷، شماره ۳، پاییز ۱۳۹۵.

عیسی عبدی، سینا فروزش، غلامحسین زرگری نژاد، «بررسی مؤلفه‌های تأثیرگذار بر تاریخ‌نگاری ابوعلی مسکویه رازی (۴۲۱-۳۲۵ ق)»، مطالعات تاریخ فرهنگی، سال ۸، شماره ۲۹، پاییز ۱۳۹۵.

لیلا نجفیان رضوی، «تاریخ‌نگاری شیعیان امامی مذهب در آغاز دوره غیبت کبرا (نمونه موردی: تثبیت نظریه وجود و غیبت امام زمان (عج))»، در فصلنامه مطالعات تاریخ فرهنگی (انجمن ایرانی تاریخ). سال ۷، شماره ۲۷، بهار ۱۳۹۵.

لیلا نجفیان رضوی، محبوبه فرخنده زاده، «شاخصه‌های مکتب امام حسین (ع) با تأکید بر مقتل الحسین ابومخنف» در فصلنامه تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی. سال ۸، شماره ۲۶، بهار ۱۳۹۶.

منابع مطالعاتی:

<http://www.noormags.ir>

Historiography and Historicism in: <https://scholar.google.com>

The Early Arabic Historical Tradition, Albrecht Noth.

مشخصات درس:

عنوان درس (فارسی): شیعه در جهان امروز

عنوان درس (انگلیسی): Shiism in Modern Time

نوع درس: اختیاری پیش‌نیاز: دارد ندارد پیش‌نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس:

آشنایی با تاریخ معاصر و وضعیت کنونی شیعه در جهان

توانایی‌ها و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد:

- آشنایی با تاریخ معاصر شیعیان در جهان به‌ویژه مناطق کانونی و محوری شیعه‌نشین
- تحلیل ارتباط وضعیت کنونی مناطق شیعه‌نشین کانونی جهان به لحاظ تاریخ سیاسی و فرهنگی آن‌ها

سرفصل درس:

- تاریخ و وضعیت سیاسی و فرهنگی شیعیان در آسیا، شامل:
 - جهان عرب (عراق، سوریه، لبنان، عربستان سعودی)
 - افغانستان،
 - پاکستان،
 - هند و جنوب شرقی آسیا و شرق دور
- تاریخ و وضعیت سیاسی و فرهنگی شیعیان در اروپا، شامل:
 - پراکندگی جوامع مسلمان شیعی در نقاط مختلف اروپا
- تاریخ و وضعیت سیاسی و فرهنگی شیعیان در آفریقا، شامل:
 - پراکندگی جوامع مسلمان شیعی در نقاط مختلف آفریقا مانند مصر، نیجریه، تانزانیا و سنگال
- تاریخ و وضعیت سیاسی و فرهنگی شیعیان در آمریکا و پراکندگی جوامع مسلمان شیعی در نقاط مختلف آمریکا

روش یاددهی - یادگیری:

تلفیقی از روش‌های سخنرانی، پرسش و پاسخ، مشارکت فردی یا گروهی دانشجویان در مباحث کلاس

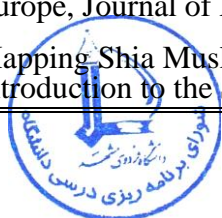

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۲۵	%۳۰	نوشتاری: %۲۵	%۲۰
		عملکردی: -	

فهرست منابع:

- جعفریان، رسول، تشیع در عراق، مرجعیت و ایران، تهران: موسسه مطالعات تاریخ معاصر، ۱۳۸۶.
- جعفریان، رسول، اطلس شیعه، تهران: سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، ۱۳۸۷.
- فب مار، تاریخ نوین عراق، ترجمه محمد عباسپور، مشهد: بنیاد پژوهش‌ها، ۱۳۸۰.
- حماده، سعدون، تاریخ الشیعه فی لبنان، بیروت: دار الخیال، ۲۰۰۸ م، ج ۲.
- عبدلی، حسین، شیعیان افغانستان، قم: شیعه شناسی، ۱۳۸۵.
- عارفی، محمد اکرم، شیعیان پاکستان، قم: شیعه شناسی، ۱۳۸۵.
- رحمانی، جبار، مناسک و آیین‌های شیعی در هند، تهران: خیمه، ۱۳۹۱.
- درینیک، خاورمیانه در قرن ۲۰، تهران: جاویدان، ۱۳۸۶.
- حورانی، آلبرت، تاریخ مردمان عرب، تهران: امیرکبیر، ۱۳۸۴.
- لوتسکی، ولادیمیر، تاریخ جدید کشورهای عربی، تهران: علمی و فرهنگی، ۱۳۷۹.
- ابراهیم، فواد، شیعیان عربستان، ترجمه سلیمه دارمی و فیروزه میر رضوی، قم: آشیانه مهر، ۱۳۹۱.
- Jones, J. (2011). *Shi'a Islam in Colonial India: Religion, community and sectarianism* (Vol. 18). Cambridge University Press.
- Hyder, S. A. (2006). *Reliving Karbala: Martyrdom in South Asian Memory*. Oxford University Press.
- Cole, J. R. (1988). *Roots of North Indian Shi'ism in Iran and Iraq: Religion and State in Awadh, 1722-1859* (pp. 152-157). Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press.
- Howarth, T. (2005). *The Twelver Shi'a as a Muslim Minority in India: Pulpit of Tears*. Routledge.
- Pinault, D. (2016). *Horse of Karbala: Muslim devotional life in India*. Springer.
- Jones, J., & In Qasmi, A. U. (2016). *The Shi'a in modern South Asia: Religion, history and politics*. Delhi: Cambridge University Press.
- Schubel, V. J. (1993). Religious performance in contemporary Islam. *Shi 'i Devotional Rituals in South Asia*.
- Shanneik, Y., Heinhold, C., & Ali, Z. (2017). Mapping Shia Muslim Communities in – Europe, *Journal of Muslims in Europe*, 6(2)
- Mapping Shia Muslim Communities in Europe: Local and Transnational Dimensions: An Introduction to the Special Issue

Karbala in London: Battle of Expressions of Ashura Ritual Commemorations among Twelver Shia Muslims of South Asian Background

A Minority in the Making: The Shia Muslim Community in Norway

Between the Politics of Difference and the Poetics of Similarity: Performing Ashura in Piraeus
Shiite “Communities of Practice” in Germany: Researching Multi-Local, Heterogeneous Actors in Transnational Space.

Being a “True” Shi’ite: The Poetics of Emotions among Belgian-Moroccan Shiites

Towards a United Shia Youth Community: A “Dutch” Muharram Gathering

King, N. Q. (1974). THE KHOJA SHIA ITHNA-ASHERIYA COMMUNITY IN EAST AFRICA (1840-1967). *The Muslim World*, 64(3), 194-204.

Amiji, H. M. (1982). Islam and socio-economic development: a case study of a Muslim minority in Tanzania. *Institute of Muslim Minority Affairs. Journal*, 4(1-2), 175-187.

Akhtar, I. S. (2014). Religious citizenship: The case of the globalised Khoja. *African Sociological Review/Revue Africaine de Sociologie*, 18(1), 27-48.

Leichtman, M. A. (2007). Shiite, Lebanese migrants and Senegalese converts in Dakar. *Les mondes chiïtes et l’Iran. Paris: Éditions Karthala et Institut français du Proche Orient*, 211-240.

Leichtman, M. A. (2014). Shi ‘i Islamic cosmopolitanism and the transformation of religious authority in Senegal. *Contemporary Islam*, 8(3), 261-283.

Takim, L. (2009). *Shi’ism in America*. New York: New York University Press.

Takim, L. (2000). Foreign influences on American Shi’ism. *The Muslim World*, 90(3-4), 459-478.

Walbridge, L. S. (1996). *Without forgetting the imam: Lebanese Shi’ism in an American community*. Wayne State University Press.

Takim, L. (2014). The Twelver Shi ‘is in America. *The Oxford Handbook of American Islam*, 100.

Sachedina, A. (1994). A minority within a minority: The case of the Shi’a in North America. *Muslim Communities in North America*, 3-14.

Walbridge, L. (1994). The Shi ‘a mosques and their congregations in Dearborn. *Muslim Communities in North America*, 337-357.

Contractor, C. A. (2011). The Dearborn Effect: A Comparison of the Political Dispositions of Shi ‘a and Sunni Muslims in the United States. *Politics and Religion*, 4(1), 154-167.

Walbridge, L. S. (1999). A look at differing ideologies among Shi’a Muslims in the United States. *Arabs in America: Building a new future*, 53-65.

مشخصات درس:

عنوان درس (فارسی): **قرائت و درک متون تاریخی به زبان انگلیسی (۱ و ۲)**^۱

عنوان درس (انگلیسی): **Reading and Understanding of Historical Texts in English (1 & 2)**

نوع درس: اختیاری پیش نیاز: دارد ندارد پیش نیاز: - ^۲

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس:

- آشنایی با اصول، فنون ترجمه
- کسب مهارت ترجمه متون ساده تاریخی از زبان خارجی
- درک فیلم تاریخی به زبان خارجی

توانایی‌ها و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد:

- درک مفهوم متون مرتبط با تاریخ اسلام و تشیع به زبان خارجی
- توانایی استفاده از متون خارجی در مطالعات تاریخی در حوزه اسلام شیعی

سرفصل درس:

- تبیین اهمیت درس و نقش متون خارجی در مطالعات تاریخ و بخصوص اسلام، سنجش پایه زبانی دانشجویان
- انواع و مراحل ترجمه
- فنون ترجمه با تکیه بر متون تاریخی (همزمان با تمرین ترجمه در طول نیمسال)
- ترجمه متون (بقیه جلسات درسی در طول نیمسال)
- بررسی ترجمه‌های هفتگی دانشجویان در کلاس
- تمرین ترجمه در کلاس

روش یاددهی - یادگیری:

- تلفیقی از روش‌های سخنرانی، پرسش و پاسخ، مشارکت فردی یا گروهی دانشجویان

^۱ . با توجه به ماهیت یکسان و سرفصل و منابع مشابه دو درس قرائت و درک متون تاریخی به زبان انگلیسی (۱) و قرائت و درک متون تاریخی به زبان انگلیسی (۲) هر یک به ارزش دو واحد، در این بخش به صورت مشترک مطرح شده‌اند.

^۲ . درس قرائت و درک متون تاریخی به زبان انگلیسی (۱) به عنوان پیش نیاز درس قرائت و درک متون تاریخی به زبان انگلیسی (۲) می‌باشد.

روش ارزیابی:

ارزیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۶۰	%۲۰	نوشتاری: %۲۰	-
		عملکردی: -	

فهرست منابع:

منابع اصلی:

صفوی، کورش، هفت گفتار درباره ترجمه، بی جا: نشر مرکز، ۱۳۹۴.
 فرخزاد، فرزانه، نخستین درس های ترجمه، تهران: نشر دانشگاهی، ۱۳۹۷.
 بازارگادی، علاءالدین، فن ترجمه انگلیسی، تهران: امیرکبیر، ۱۳۹۷.
 پورجوادی، نصرالله، درباره ترجمه: برگزیده مقاله های نشر دانش، تهران: نشر دانشگاهی، ۱۳۹۲.
 متون تاریخ اسلام و بخصوص در حوزه تشیع به زبان خارجی (کتاب، مقاله، دائره المعارف و ...)

منابع فرعی:

امامی، کریم، از پست و بلند ترجمه: هفت مقاله، تهران: نیلوفر، ۱۳۹۰.
 صفارزاده، طاهره، اصول و مبانی ترجمه: تجزیه و تحلیلی از فن ترجمه، تهران: نشر همراه، ۱۳۸۰.
 میرزا سوزنی، صمد، ترجمه متون ساده، تهران: سمت، ۱۳۹۶.
 خرمشاهی، بهاءالدین، ترجمه کاوی، تهران: نشر ناهید، ۱۳۹۰.
 سی سال ترجمه، سی سال تجربه: سخن می گویند از تجربیات خویش: بهاءالدین خرمشاهی، نجف دریابندری، کامران فانی، صفدر تقی زاده، تهران: نشر واژه آرا، ۱۳۸۴.

مشخصات درس:

عنوان درس (فارسی): **تشیع در فضای مجازی**

عنوان درس (انگلیسی): **Shiism in Cyberspace**

نوع درس: اختیاری پیش‌نیاز: دارد ندارد پیش‌نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: عملی تعداد ساعت: ۶۴

اهداف درس:

آشنایی با منابع مهم شناخت شیعه در فضای مجازی، شامل وب سایت‌ها، وبلاگ‌ها، شبکه‌های اجتماعی و نرم‌افزارهای رایانه‌ای.

توانایی‌ها و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد:

- شناخت منابع مجازی موجود و مفید برای شناخت شیعه (اعم از شیعی و غیر شیعی) و کاربرد آن
- آشنایی با مؤسسات و شخصیت‌های شیعی یا شیعه پژوه و فعالیت‌های آنان در فضای مجازی

سرفصل درس:

نظری:

- گونه‌های فضای مجازی (وبگاه، وبلاگ، شبکه اجتماعی، پایگاه داده، نرم‌افزار، اپلیکیشن)
- شیعیان در فضای مجازی شامل معرفی مؤسسات و شخصیت‌ها، بانک‌های داده، کتابخانه‌های رقمی، خبرگزاری‌های رسمی و غیررسمی و... (با تأکید بر زبان فارسی، عربی و انگلیسی به تفکیک فرق شیعی)
- شیعیان در فضای مجازی غیر شیعی (شامل معرفی مؤسسات و شخصیت‌ها، بانک‌های داده، کتابخانه‌های رقمی و... به تفکیک اهل تسنن، وهابیت و غربیان)

عملی:

- کار با پایگاه‌های داده مهم ایرانی و غیر ایرانی در فضای مجازی (,ebookshia.com, Noormags.ir)
- کار با نرم‌افزارهای مهم کتابخانه دیجیتال (مکتبه اهل‌البیت، المکتبه الشامله و نرم‌افزارهای نور با تأکید بر دانشنامه تاریخ تشیع، رجال شیعه، نورالولایه ۲، جامع احادیث شیعه ۳، ۵، ۳، جامع تفاسیر نور ۳، دانشنامه سیره معصومان، کتابخانه مهدویت، دانشنامه علوی و نورالجنان)

• آشنایی و کار با سامانه ابر نور

روش یاددهی – یادگیری:

تلفیقی از روش‌های سخنرانی، پرسش و پاسخ، مشارکت فردی یا گروهی دانشجویان در مباحث کلاس

روش ارزیابی:

ارزیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۱۵	%۱۵	نوشتاری: %۴۰	%۳۰
		عملکردی: -	

فهرست منابع:

مینوتی، رولاندو، اینترنت و حرفه تاریخ‌نگاری، ترجمه حسن فرشتیان، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۸۷.

آشنایی با کتابخانه‌ها و منابع دیجیتال (جلد اول)، قم: مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، ۱۳۸۷.

آشنایی با کتابخانه‌ها و منابع دیجیتال (جلد دوم)، قم: مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، ۱۳۸۹.

منابع مطالعاتی:

مجله رهاورد نور (قابل دسترسی در www.rahavardnoor.ir)

ebookshia.com

Noormags.ir

Noorlib.ir

lib.ir

Alwaraq.com

almanhal.com

مشخصات درس:

عنوان درس (فارسی): تاریخ اجتماعی شیعه

عنوان درس (انگلیسی): The Social History of Shiism

پیش‌نیاز: -

ندارد ■

دارد □ پیش‌نیاز: دارد

نوع درس: اختیاری

تعداد ساعت: ۳۲

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

اهداف درس:

آشنایی با ابعاد مختلف حیات اجتماعی شیعیان در طول تاریخ اسلام

توانایی‌ها و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد:

- درک تحول زندگی، مراسم و مناسک شیعیان شیعیان در ادوار مختلف تاریخ
- درک بهتر نحوه سازمان‌دهی و رسیدگی به وضعیت شیعیان در دوره حضور ائمه و پس از آن

سرفصل درس:

- معرفی و نقد مهم‌ترین منابع و پژوهش‌های انجام گرفته در حوزه تاریخ اجتماعی شیعه.
- تعریف و اهمیت تاریخ اجتماعی شیعه.
- آشنایی با اولین نهادهای اجتماعی شیعه: وکالت، نقابت.
- مروری بر نقش و جایگاه مرجعیت در تاریخ اجتماعی شیعه
- آشنایی با آداب و رسوم شیعیان و تحولات آن در طول تاریخ با تمرکز بر:
- نحوه عزاداری شیعیان و تحولات آن از دوره حضور ائمه.
- جشن‌های شیعیان.
- مراسم و مناسک خاص شیعیان.
- نمادها: نمادهای زبانی و ن غیرزبانی.
- تحولات سبک زندگی شیعیان: تغذیه، پوشاک، مسکن و معماری و...
- تحلیل کلی ویژگی‌های تاریخ اجتماعی شیعه.

روش یاددهی - یادگیری:

تلفیقی از گفتگو، پرسش و پاسخ، مشارکت فردی یا گروهی دانشجویان در مباحث کلاس

روش ارزیابی:

ارزیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۲۵	%۳۰	نوشتاری: %۲۵	%۲۰
		عملکردی: -	

تجهیزات و امکانات موردنیاز:

امکان بازدید از اماکن و مراسم ویژه شیعیان.

فهرست منابع:

منابع اصلی:

- اصطخری، المسالک و الممالک، بیروت: دارصادر، بی تا.
- مقدسی، احسن التقاسیم فی معرفه الاقالیم، بیروت: دار صادر، بی تا.
- یعقوبی، البلدان، بیروت: دار الکتب العلمیه، ۱۴۲۲.
- ابن جبیر، سفرنامه ابن جبیر، بیروت: دار و المکتبه الهلال، بی تا.
- ابن بطوطه، سفرنامه ابن بطوطه، ترجمه محمدعلی موحد، تهران: نشر نی، بی تا.
- الیاریوس، آدام، سفرنامه آدام الثاریوس، ترجمه احمد بهپور، تهران: ابتکار نو، ۱۳۸۵.
- گونسالس دکلاویخو، روی، سفرنامه کلاویخو، ترجمه مسعود رجب نیا، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۸۴.
- ویلیام فرانکلین، مشاهدات سفر از بنگال به ایران، ترجمه محسن جاویدان، تهران: بنیاد فرهنگ و هنر ایران، ۱۳۵۸.
- پولاک، سفرنامه پولاک، ایران و ایرانیان، ترجمه کیکاووس جاندار، تهران: خوارزمی، ۱۳۶۸.
- قمی، حسن بن محمد، تاریخ قم، بی جا: توس، ۱۳۶۱.
- خطیب بغدادی، تاریخ بغداد، تحقیق عطا مصطفی عبدالقادر، بیروت: دار الکتب العلمیه، بی تا.
- ابن جوزی، المنتظم، تحقیق عطا مصطفی عبدالقادر، بیروت: دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۲.
- ابن اثیر، الکامل، تحقیق محمدعلی بیضون، بیروت: دارصادر، ۱۹۶۵.
- اسکندر بیک منشی، عالم آرای عباسی، ایرج افشار، تهران: امیرکبیر، ۱۳۸۲.
- الگار، دین و دولت در ایران نقش علما در دوره قاجار، ترجمه ابوالقاسم سری، تهران: توس، ۱۳۹۶.

منابع فرعی

محمدرضا جباری، سازمان وکالت و نقش آن در عصر ائمه (ع)، قم: موسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی ره، ۱۳۸۲، ج ۱

محمد‌هادی خالقی، دیوان نقابت (پژوهشی درباره پیدایش و گسترش اولیه تشکیلات سرپرستی سادات)، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۸.

رقیه میر ابوالقاسمی، تحول گفتمان در گزارش واقعه کربلا، تهران: سمت، ۱۳۹۳.

جعفریان، رسول، صفویه در عرصه دین، فرهنگ و سیاست، قم: پژوهشکده حوزه و دانشگاه، ۱۳۷۹.

حسام مظاهری، محسن، رسانه شیعه، تهران: شرکت چاپ و نشر بین‌المللی، ۱۳۸۷.

حسام مظاهری، محسن، تراژدی جهان اسلام: عزاداری شیعیان ایران به روایت سفرنامه نویسان، مستشرقان و ایران شناسان (از صفویه تا جمهوری اسلامی)، اصفهان: آرما، ۱۳۹۷.

مشخصات درس:

عنوان درس (فارسی): مفهوم و تاریخ پیدایش تشیع

عنوان درس (انگلیسی): The Concept and Origins Rise of Shiism

نوع درس: اختیاری پیش‌نیاز: دارد ندارد پیش‌نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس:

- آشنایی تخصصی و تحلیلی با مفاهیم و کلیدواژه‌های بنیادین تشیع.
- نقد و ارزیابی دیدگاه‌ها درباره چرایی و چگونگی تأسیس تشیع.

توانایی‌ها و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد:

امکان تحلیل دیدگاه‌های متفاوت موجود در خصوص تأسیس تشیع

سرفصل درس:

- کلیات درس، روش کار، منابع.
- اهمیت مفهوم شناسی، مفهوم تشیع.
- بحث در خصوص مفهوم اصطلاحی و لغوی شیعه، رافضی و ترابی.
- بحث در خصوص مفهوم علوی، جعفری و متشیع.
- بحث در خصوص مفهوم مولا، ولی تولی و تبری.
- بحث در خصوص مفهوم خلیفه، وصی و امیرالمؤمنین.
- نظریات تأسیس تشیع و نقد پیش‌فرض‌های کلی نادرست.
- نظریه تأسیس تشیع در دوره ابوبکر و عمر.
- نظریه تأسیس تشیع توسط ایرانیان.
- نظریه تأسیس تشیع توسط عبدالله بن سبا.
- نظریه تأسیس تشیع در عصر اموی و عباسی.
- نظریه تأسیس تشیع توسط اعراب جنوبی.
- نظریه تأسیس تشیع در عصر پیامبر (ص)

- بررسی چند دیدگاه معاصر: شریعتی، احمد امین و...
- بررسی دیدگاه نیومن، مدرسی طباطبائی و...

روش یاددهی - یادگیری:

تلفیقی از روش‌های سخنرانی، پرسش و پاسخ، مشارکت فردی یا گروهی دانشجویان

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۲۵	%۳۰	نوشتاری: %۲۵	%۲۰
		عملکردی: -	

فهرست منابع:

- طباطبائی، محمد حسین، شیعه مجموعه مذاکرات با هانری کرین، تهران: هجرت، ۱۳۹۷.
- طباطبائی، محمد حسین، شیعه در اسلام، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۹۴.
- جعفریان، رسول، تاریخ تشیع در ایران از آغاز تا طلوع دولت صفوی، تهران: علم، ۱۳۸۶.
- خواجویان، محمد کاظم، تاریخ تشیع، مشهد: جهاد دانشگاهی مشهد، ۱۳۷۶.
- آقانوری، علی، خاستگاه تشیع، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۹۵.
- صدر، محمدباقر، تشیع مولود طبیعی اسلام، تهران: روزبه، ۱۳۵۴.
- محرمی، غلام حسن، تاریخ تشیع، قم: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۸۴.
- تاریخ تشیع (۲ جلد)، زیر نظر احمد رضا خضری، تهران: سمت، ۱۳۸۴.
- شهابی، محمود، الاسلام و الشیعه الامامیه، تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۵۶.
- عسکری، سید مرتضی، معالم المدرستین، بی جا: موسسه البعثه، ۱۴۰۶.
- علامه امینی، الغدیر، مطبعه الحیدری، ۱۳۹۶.
- کاشف الغطاء، محمد حسین، اصل الشیعه و اصولها، موسسه امام علی، ۱۴۱۵.
- نیومن، اندرو، دوره شکل گیری تشیع دوازده امامی، قم: شیعه شناسی، ۱۳۸۶.
- جعفری، حسین محمد، تشیع در مسیر تاریخ، دفتر فرهنگ نشر اسلامی، ۱۳۷۸.
- ربانی گلپایگانی، علی، درآمدی به شیعه شناسی، مرکز جهانی علوم اسلامی، ۱۳۸۵.
- منتظر القائم، اصغر، نقش قبایل یمنی در حمایت از اهل بیت، قم: بوستان کتاب، ۱۳۸۰.
- غضنفری، علی، مبانی تشیع در منابع تسنن، تهران: اسوه، ۱۳۸۸.
- مظفر، محمد رضا، تاریخ شیعه، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۸.
- مطهری، مرتضی، خدمات متقابل اسلام و ایران، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۵۷-۱۳۶۲.

عسکری، سید مرتضی، عبدالله بن سبا و دیگر افسانه‌های تاریخی، مجمع علمی اسلامی، ۱۳۶۰.
مهدی پور، علی اکبر، پیامبر (ص) پایه‌گذار تشیع، تهران: دلیل ما، ۱۳۹۱.

منابع مطالعاتی:

مدخل «تشیع» در دایره المعارف تشیع.
مقالات مرتبط با بحث در مجله شیعه شناسی

<http://www.shiitestudies.com>

مشخصات درس:

عنوان درس (فارسی): علم و آموزش در جهان تشیع

عنوان درس (انگلیسی): Science and Education in the Shi'ite World

نوع درس: اختیاری پیش‌نیاز: دارد ندارد پیش‌نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس:

- آشنایی تحلیلی با علوم اسلامی و شیعی و شیوه‌های آموزشی در مکاتب و مدارس
- شناخت شیوه‌های آموزشی جدید در تحلیل و یادگیری تاریخ اسلام
- شناخت مأخذ مطالعاتی جدید در تاریخ اسلام

توانایی‌ها و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد:

- توانایی کشف و آموزش در حوزه تاریخ اسلام به شیوه‌های عصر جدید
- توانایی در بررسی چگونگی نهادهای آموزشی شیعه
- آگاهی از شرایط جهانی اسلام
- تسلط بر ابزار علمی آموزشی در تبلیغ و شناخت تشیع
- توانایی ارائه گزارش پژوهشی در کلاس یا مقاله پیرامون یک موضوع مرتبط با درس فرق شیعه

سرفصل درس:

- چیستی علم: تعاریف و مفاهیم
- آموزه‌های پیامبر اسلام
- آموزش‌های شیعه در عصر حضور ائمه
- قران و علوم قرانی
- حدیث‌شناسی
- علم فقه
- علم تفسیر
- مدارس شیعی

- مکاتب و حوزه‌های علمی شیعه
- علمای شیعه و نقش آن‌ها در ترویج دانش‌های عقلی و نقلی
- علم جغرافیا
- علم تاریخ
- علوم طبیعی
- بازدید (۱ یا ۲ روزه) از یک نهاد آموزشی سنتی در حوزه دینی و مکان‌های تاریخی مربوطه

روش یاددهی - یادگیری:

- تلفیقی از روش‌های سخنرانی، پرسش و پاسخ، مشارکت فردی یا گروهی دانشجویان
- نمایش فیلم و مستندها از وضعیت فعلی فرق شیعه.

روش ارزیابی:

ارزیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۲۵	%۳۰	نوشتاری: %۲۵	%۲۰
		عملکردی: -	

فهرست منابع:

منابع اصلی:

- عربان گیلانی، ماجد، سیر آراء تربیتی در تمدن اسلامی، ترجمه بهروز رفیعی، قم: حوزه و دانشگاه، ۱۳۸۷.
- غنیمه، عبدالرحیم، تاریخ دانشگاه‌های بزرگ اسلامی، ترجمه نورالله کسرائی، نشر یزدان، ۱۳۶۴.
- کسائی، نورالله، مدارس نظامیه، تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۵۸.
- فیاض، عبدالله، تاریخ التریبه عند الامامیه، ترجمه علی مطوری، اهواز: دانشگاه شهید چمران، ۱۳۸۸.
- آداب المتعلمین، منسوب به خواجه نصیر، ترجمه محمدجواد ذهنی تهرانی، شیراز: کتابخانه مدرسه علمیه امام عصر (عج)، ۱۳۷۴.
- ضوابطی، مهدی، پژوهشی در نظام طلبگی، بی‌جا: بی‌نا، ۱۳۵۹.
- گلشنی، تشکیلات آموزشی ایران در عصر صفویه، خرد و کوشش، دوره ۳، ۱۳۵۰.
- حکیمی، دانش مسلمین، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۵۷.
- طوسی، الفهرست، نجف: المرتضویه، ۱۳۵۶.
- افندی، عبدالله، ریاض العلماء، مشهد: بنیاد پژوهش‌ها، ۱۳۶۶.
- موحد ابطحی، آشنایی با حوزه‌های علمیه شیعه در طول تاریخ، اصفهان: انتشارات حوزه علمیه اصفهان، ۱۳۶۵.
- صفا، تاریخ علوم عقلی در اسلام، تهران: انتشارات مجید، ۱۳۸۴.

تهرانی، آقابزرگ، طبقات علوم الشیعه، تهران: شورای اسلامی، ۱۴۳۸.
طباطبایی، عبدالعزیز، معجم اعلام الشیعه، موسسه آل البیت لاحیاء التراث، ۱۴۱۷.
زرین کوب، کارنامه اسلام، تهران: امیرکبیر، ۱۳۶۲.
چلبی، احمد، تاریخ آموزش در اسلام، ترجمه محمد حسین ساکت، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۱.
منیرالدین، نهاد آموزش اسلامی، ترجمه محمد حسین ساکت، مشهد، آستان قدس، ۱۳۶۸.

منابع مطالعاتی:

بانک اطلاعات نشریات ایران: www.magiran.com
پایگاه مجلات تخصصی نور: www.noormags.ir
دانشنامه ایرانیکا (<http://www.iranicaonline.org>)
نرم افزار «تاریخ ایران اسلامی» (مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی)

مشخصات درس:

عنوان درس (فارسی): **فرق شیعه**

عنوان درس (انگلیسی): **Shi'ite Sects**

نوع درس: اختیاری پیش‌نیاز: دارد ندارد پیش‌نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس:

- آشنایی با زمینه‌های سیاسی و اجتماعی پیدایش فرق شیعه و مهم‌ترین آن‌ها
- آشنایی با شیعه و چگونگی و چرایی ایجاد فرق در آن
- شناخت مجزای فرقه‌های شیعه

توانایی‌ها و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد:

- توانایی تحلیل چگونگی ایجاد فرق شیعه
- توانایی شناسایی منابع ارزشمند فرق شناسی شیعه

سرفصل درس:

- مفهوم شناسی فرقه
- عوامل پیدایش فرقه‌ها: مطالعه نظری
- آغاز تفرقه در اسلام
- خلافت و امامت
- فرق شیعه در عصر حضور ائمه شامل: کیسانیه؛ زیدیه؛ اسماعیلیه؛ واقفه؛ جعفریه؛ غلات
- فرق شیعه در عصر غیبت: اسماعیلیه؛ آقاخانیه؛ غلات مثل نصیریان و علویان؛ حروفیه؛ نقطویان؛ شیخیه؛ پسیخانیه؛ اهل حق؛ بهاییه
- توضیحات: بازدید از مراکز و اماکن فرقه شیعه در کار پژوهشی این درس الزامی است.

روش یاددهی - یادگیری:

- تلفیقی از روش‌های سخنرانی، پرسش و پاسخ، مشارکت فردی یا گروهی دانشجویان
- امکان بازدید از اماکن تاریخی یا فعلی فرق شیعه

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۲۵	%۳۰	نوشتاری: %۲۵	%۲۰
		عملکردی: -	

تجهیزات و امکانات مورد نیاز:

امکان تماشای فیلم و مستند از وضعیت فعلی فرق اسلامی

فهرست منابع:

منابع اصلی:

اشعری قمی، سعد بن عبدالله، المقالات و الفرق، تصحیح محمدجواد مشکور، موسسه مطبوعاتی عطایی، ۱۹۶۳.

بغدادی، عبدالقاهر، الفرق بین الفرق، تعلیق شیخ ابراهیم رمضان، بیروت: دارالمعرفه، ۱۴۲۹.

اشعری، ابی الحسن علی بن اسماعیل، مقالات الاسلامیین و اختلاف المصلیین، تحقیق محمد محیی الدین عبدالحمید، بیروت: المكتبة العصرية، ۱۴۱۹

نوبختی، فرق الشیعه، نجف: الکتبی، ۱۳۸۸.

شهرستانی، محمد بن عبدالکریم، الملل و النحل، تحقیق ابراهیم شمس الدین، بیروت: موسسه اعلمی، ۲۰۰۶.

ملطی، التنبیه و الرد علی اهل الاهواء و البدع، بیروت: مکتبه المعارف، ۱۳۸۸.

مشکور، محمدجواد، شیعه و فرقه‌های اسلامی، تهران: اشراقی، ۱۳۵۵.

صابری، حسین، فرقه‌های اسلامی، تهران: سمت، ۱۳۹۷.

فرمانیان، مهدی، آشنایی با فرق تشیع، قم: انتشارات حوزه علمیه، ۱۳۸۷.

کاشف الغطاء، محمد حسین، اصل الشیعه و اصولها، موسسه امام علی (ع)، ۱۴۱۵.

دفتری، فرهاد، تاریخ و عقاید اسماعیلیه، تهران: فروزان فر، ۱۳۷۵.

جبرئیلی، صفر علی، سیر تطور کلام شیعه، تهران: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه، ۱۳۸۹.

رضوی، رسول، تاریخ کلام امامیه، انتشارات دار الحدیث، ۱۳۹۶.

بهرامی، روح‌الله، کیسانیه، تهران: پژوهشکده تاریخ اسلام، ۱۳۹۴.

فرمانیان، مهدی، موسوی نژاد، سید علی، زبیده: تاریخ و عقاید، موسسه آموزشی و پژوهشی مذاهب اسلامی، ۱۳۸۶.

مادلونگ، ویلفرد، فرقه‌های اسلامی، ترجمه ابوالقاسم سری، تهران: اساطیر، ۱۳۷۷.

النشار، سامی، نشاء الفكر الفلسفی فی الاسلام، قاهره: دارالمعارف، ۱۹۶۵.

مداخل مرتبط در Encyclopedia of Islam.

Buhi FR, "Muhammad ibn al-Hanafiyya", Vol. IIV, Leiden, New York, 1993.

Daftery, F, Secterian and National Movements in Iran, Khurasan and Transoxania during Umayyad and Early Abbasid Times in History of Civilization of Central Asia, Part 1, Ed., M.S. Asimov and G.E. Bosworth, Unesco Publishing, 1991.

Heinz Halm, Die Islamische Gnosis: die extreme Schia und die 'Alawiten, Zürich; Artemis Verlag, 1982.

Henry Corbin, History of Islamic Philosophy, translated by Liadain Sherrard with the assistance of Philip Sherrard, London & New York, Kegan Paul International in association with Islamic Publications for the Institute of Ismaili Studies, London, 1993.

Kolberg, Etan, From Imamiyya to Ithna- Ashariyya, Bulletin of the School of Oriental and African Studies, V., 39, N., 3, 1976.

Lewis, Bernard, The Origins of Ismailism: A Study of the Historical Background of the Fatimid Caliphate, Cambridge, Cambridge University Press, 1940.

William Fredrik Tucker, Mahdis and Millenarians Shī'ite Extremists in Early Muslim Iraq, New York, Cambridge University Press, 2008.

_____, Rebels and Gnostics: al-Mugīra Ibn Sa'īd and the Mugīriyya, Arabica, 22/ 1, (1975).

منابع مطالعاتی:

بانک اطلاعات نشریات ایران: www.magiran.com

پایگاه مجلات تخصصی نور: www.noormags.ir

دانشنامه ایرانیکا (<http://www.iranicaonline.org>)

مشخصات درس:

عنوان درس (فارسی): **قرائت و درک متون تاریخی به زبان عربی (۱ و ۲)**^۱

عنوان درس (انگلیسی): **Reading and Understanding of Historical Texts in Arabic (1 & 2)**

نوع درس: اختیاری پیش‌نیاز: دارد ندارد پیش‌نیاز^۲: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس:

- آشنایی با اصول و فنون ترجمه
- مهارت ترجمه متون ساده تاریخی از زبان عربی
- توانایی گفت‌وگوی ساده و درک فیلم تاریخی به زبان عربی

توانایی‌ها و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد:

- درک مفهوم متون مرتبط با تاریخ اسلام به زبان عربی
- توانایی استفاده از متون عربی در مطالعات تاریخی در حوزه تاریخ اسلام شیعی

سرفصل درس:

- تبیین اهمیت درس و نقش متون و زبان عربی در مطالعات تاریخ اسلام، سنجش پایه زبانی دانشجویان
- انواع و مراحل ترجمه
- جایگاه صرف و نحو عربی در ترجمه متون تاریخی
- فنون ترجمه با تکیه بر متون تاریخی (همزمان با تمرین ترجمه در طول نیمسال)
- ترجمه متون (بقیه جلسات درسی در طول نیمسال)
- نمایش فیلم تاریخی به زبان عربی
- بررسی ترجمه‌های هفتگی دانشجویان

^۱ . با توجه به ماهیت یکسان و سرفصل و منابع مشابه دو درس قرائت و درک متون تاریخی به زبان عربی (۱) و قرائت و درک متون تاریخی به زبان عربی (۲) هر یک به ارزش دو واحد، در این بخش به صورت مشترک مطرح شده‌اند.

^۲ . درس قرائت و درک متون تاریخی به زبان عربی (۱) به عنوان پیش‌نیاز درس قرائت و درک متون تاریخی به زبان عربی (۲) می‌باشد.

روش یاددهی - یادگیری:

- تلفیقی از روش‌های سخنرانی، پرسش و پاسخ، مشارکت فردی یا گروهی دانشجویان در مباحث کلاس
- نمایش فیلم و مستندها از تاریخ اسلام به زبان انگلیسی

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۶۰	%۲۰	نوشتاری: %۲۰	-
		عملکردی: -	

فهرست منابع:

منابع اصلی

ناظمیان، رضا، روش‌هایی در ترجمه از عربی به فارسی، تهران: سمت، ۱۳۸۱.

متون تاریخی به زبان عربی (تاریخ طبری، الکامل ابن اثیر، فتوح البلدان بلاذری و ...)

منابع فرعی:

فرزاد، عبدالحسین، ترجمه عربی به فارسی و فارسی به عربی، تهران: دانشگاه پیام نور، ۱۳۸۵.

زرکوب، منصوره، روش نوین فن ترجمه (فارسی - عربی، عربی - فارسی)، بی‌جا: نشر مانی، ۱۳۸۸.

مشخصات درس:

عنوان درس (فارسی): تاریخ حدیث شیعه

عنوان درس (انگلیسی): The History of Shi'ite Hadith

نوع درس: اختیاری دارد ندارد پیش‌نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس:

آشنایی با تاریخ حدیث شیعه به طور اعم و شناخت تاریخ حدیث شیعه به طور اخص و کاربرد آن در پژوهش‌های تاریخی

توانایی‌ها و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد:

- درک ارتباط نزدیک تاریخ و حدیث.
- توانایی انتخاب موضوعات میان‌رشته‌ای برای تحقیقات.
- شناخت عمیق فضای فرهنگی قرون نخستین هجری.

سرفصل درس:

- چیستی حدیث شامل: معانی لغوی حدیث؛ تعریف اصطلاحی حدیث نزد اهل سنت و شیعه.
- اصطلاحاتی که با حدیث مترادف هستند و یا همپوشانی دارند. از قبیل: خبر، روایت، اثر، سنت و علم.
- آشنایی با واژه‌های کلیدی این رشته همانند متن، اسناد (جمع اسانید)، سند (جمع اسناد)، طریق، طبقه، صحابی، تابعی، تبع تابعی، مَخْضَرَم.
- تأثیر آگاهی از حدیث و تاریخ آن در پژوهش‌های تاریخی.
- جلوه‌های تاریخ حدیث و علوم آن در تاریخ پژوهی مسلمانان از قبیل تأثیر آن در اسناد، کتب تراجم و شرح حال‌ها، تاریخ‌های عمومی، انساب و تاریخ‌های محلی.
- چیستی تاریخ حدیث شامل: تعریف تاریخ؛ مورخ و کشف روابط میان جریان‌ها و وقایع (توضیح مفاهیم واقعه، جریان و تغییر بحرانی)؛ تفاوت دیدگاه تاریخی با دیدگاه سرگذشت نگاری در تاریخ حدیث؛ تاریخ فرهنگی و تفاوت آن با تاریخ سیاسی؛ دشواری مطالعه در تاریخ فرهنگی و بیان سبب این دشواری.
- پیدایش حدیث
- تبدیل بیانات پیامبر اکرم (ص) به بیانات قاب‌بندی شده.

- انواع تقطیع حدیث: تقطیع به صورت مفهومی (نقل به معنا)؛ برش‌ها و تقطیع‌های تودرتو.
- شیوه انتقال پیام در قرن اول:
- کمرنگ بودن گفتمان کتابت در قرن اول و بیان سبب آن.
- روش تطبیقی و تربیتی (روش تربیت فردی) و نبود یک سنت آکادمیک استاد و شاگردی در آن روزگار.
- تفاوت زمان پیامبر اکرم (ص) با زمان امامان به‌ویژه زمان ائمه صادقین (ع) از نظر بودونبود سنت آکادمیک و شکل-گیری رابطه استاد و شاگردی.
- مهم شدن مسئله اسناد و غلبه گفتمان «از کجا آورده‌ای؟» (پرسش از منبع دانایی).
- موافقان و مخالفان اسناد.
- موضع امامان شیعه در مقابل اسناد.
- کتابت حدیث:
- غلبه گفتمان کتابت در میان صغار صحابه و در نتیجه کتابت حدیث به واسطه آنان. همانند: صحیفه صادق اثر عبدالله بن عمرو بن عاص، صحیفه جابر بن عبدالله انصاری و صحیفه‌های دیگر.
- کتابت حدیث در میان تابعان مانند: صحیفه همام بن منبه (صحیفه صحیح)، خطب امیرالمؤمنین اثر صعصعه بن صوحان، خطب علی اثر زید بن وهب جُهَنی.
- گسترش کتابت در قرن دوم هجری.
- پدیده تدوین و نظام بخشی به احادیث و در نتیجه پیدایش دو نوع کتابت حدیث:
- الف- کتاب‌های غیر مسئله محور مانند: اصول اربعماه در میان شیعه و مسندها در میان اهل سنت.
- ب- کتاب‌های مسئله محور مانند مدونه‌ها، مصنف‌ها و جوامع.
- بیان سبب و ریشه‌یابی این تنوع.
- تصنیفات متقدم شیعه امامیه (سنن ابی رافع از طبقه رجال سال‌های ۳۵ تا ۶۰ هجری، کتاب علی بن ابی رافع از طبقه رجال ۶۰ تا ۸۵ هجری، کتاب سلیم بن قیس و مقدار ارزش تاریخی آن از طبقه رجال ۶۰ تا ۸۵ هجری، آثار ابو حمزه ثمالی و جابر بن یزید جعفی و محمد بن سائب کلبی از طبقه رجال ۸۵ تا ۱۱۰ هجری، مؤلفات نسل اصحاب صادقین و امام کاظم (ع) مانند هشام بن حکم، هشام بن سالم جوالیقی، مفضل بن عمر و محمد بن مسلم).
- کتاب‌های منسوب به ائمه و بررسی درستی یا نادرستی این نسبت‌ها.
- جوامع حدیثی و کتاب‌هایی که پیش از پیدایش کتب اربعه تألیف شده‌اند.
- از میان رفتن بیشتر اصول و بررسی علل آن.
- کتب اربعه.
- بررسی پیدایش اصطلاح «کتب اربعه در فرهنگ شیعه».

- کافی اثر کلینی (د. ۳۲۸ یا ۳۲۹ هـ): ویژگی‌ها، منابع و فضای فکری‌ای که این کتاب در آن پدید آمده است.
- من لایحضره الفقیه اثر ابن بابویه (د. ۳۸۱ هـ): ویژگی‌ها، منابع و فضای فکری‌ای که این کتاب در آن پدید آمده است.
- تهذیب و الاستبصار اثر شیخ طوسی (د. ۴۶۰ هـ):: ویژگی‌ها، منابع و فضای فکری‌ای که این کتاب در آن پدید آمده است.
- مکاتب فکری علمای شیعه در قرون متقدم شامل:
- اصحاب حدیث (فرد شاخص آن ابن بابویه)، اصحاب کلام (فرد شاخص آن شیخ مفید و سید مرتضی)، اصحاب رأی (فرد شاخص آن ابن جنید).
- شیخ طوسی نقطه تلاقی اصحاب کلام و اصحاب حدیث.
- بررسی آثار حدیثی اصحاب کلام و اینکه چرا آنان در زمینه حدیث کار مهمی انجام نداده‌اند؟
- کوشش‌های حدیثی موازی با کتب اربعه.
- بررسی فعالیت‌های حدیثی عالمان شیعه پس از شیخ طوسی تا پیدایش جنبش اخباریان در سده یازدهم هجری.
- پیدایش جنبش اخباریان در قرن یازدهم به پیروی از محمدامین استرآبادی (د. ۱۰۳۶ هـ) و رونق مجدد فعالیت‌های حدیثی.
- فعالیت‌های حدیثی در میان شیعه پس از صفویه تا دوره معاصر.
- حدیث در میان دیگر فرق شیعه شامل آثار حدیثی نصیری؛ آثار حدیثی اسماعیلیه به‌ویژه آثار قاضی نعمان مغربی؛ آثار حدیثی زیدیه

روش یاددهی - یادگیری:

تلفیقی از روش‌های سخنرانی، پرسش و پاسخ، مشارکت فردی یا گروهی دانشجویان در مباحث کلاس

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۱۰٪	۱۰٪	نوشتاری: ۷۰٪ عملکردی: -	۱۰٪

فهرست منابع:

منابع اصلی:

پاکتچی، احمد، تاریخ حدیث، به کوشش یحیی میرحسینی، تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۸۸.

منابع فرعی:

پاکتچی، احمد، مدخل «حدیث»، دایره المعارف بزرگ اسلامی، زیر نظر کاظم موسوی بجنوردی.
حب الله حیدر، نظریه السنه فی الفکر الامامی الشیعی، بیروت: الانتشار العربی، ۲۰۰۶ م.

حسینی جلالی، محمدرضا، تدوین السنه الشریفه، تهران: اساطیر، ۱۳۷۲.

طباطبائی پور، علیہ رضاداد، «جامع نویسان پیش از کلینی»، مجله علوم حدیث، شماره ۵۱، بهار ۱۳۸۸.

مدرسی طباطبائی، سید حسین، میراث مکتوب شیعه، ترجمه سید علی قرائی و رسول جعفریان، قم: ۱۳۸۳.

معارف، مجید، تاریخ عمومی حدیث، تهران: کویر، ۱۳۸۷.

معروف، بشار عواد، اثر الحدیث فی نشأه التاریخ عند المسلمین، بغداد: ۱۹۶۶ م.

معروف، بشار عواد، «مظاهر تأثیر علم الحدیث فی علم التاریخ عند المسلمین»، مجله الاقلام، السنه الاولی، بغداد، شعبان ۱۳۸۴ ق، الجزء الخامس، صص ۲۳-۴۱.

مهدوی راد، محمدعلی، تدوین الحدیث عند الشیعه الامامیه، تهران: هستی نما، ۱۴۳۱ ق.

واعظ زاده، محمد، «تحقیق درباره کتاب افی»، نامه آستان قدس، ش ۲-۱۲، دی ۱۳۳۹-۱۳۴۱ خرداد.

مشخصات درس:

عنوان درس (فارسی): معرفی و نقد منابع تاریخی شیعه

عنوان درس (انگلیسی): Introduction and Critique of Shi'ite Historical Sources

نوع درس: اختیاری پیش‌نیاز: دارد ندارد پیش‌نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس:

آشنایی با گونه‌های منابع تاریخی شیعه و شناخت نمونه‌های شاخص از هر گونه همراه با نقد و آسیب‌شناسی

توانایی‌ها و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد:

نقد منابع تاریخی شیعه بر اساس تحلیل و شناخت نویسنده، محتوا، روش و نسخه‌شناسی

سرفصل درس:

- گونه‌شناسی منابع تاریخی شیعه:
- (سیره پیامبر اکرم (ص) و اهل بیت (ع)، تاریخ‌های عمومی، دودمانی و محلی، کتب انساب، طبقات و رجال)
- پژوهش‌های جدید در شناخت منابع تاریخی شیعه
- تاریخ تدوین نخستین متون تاریخی در میان شیعیان
- آثار حدیثی، کلامی و فقهی شیعه به‌مثابه منابع تاریخی
- جریان‌شناسی متون تاریخی مفقود شیعه (با تأکید بر بازسازی متون)
- جریان‌شناسی متون تاریخی مخطوط شیعه (با تأکید بر تصحیح متون)
- جریان‌شناسی متون تاریخی مطبوع شیعه (با تأکید بر نقد متون)
- گونه‌شناسی نقد متون تاریخی
- نمونه‌های نقد کهن و جدید متون تاریخی شیعه

روش یاددهی - یادگیری:

تلفیقی از روش‌های سخنرانی، پرسش و پاسخ، مشارکت فردی یا گروهی دانشجویان

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۱۵	%۱۵	نوشتاری: %۴۰	%۳۰
		عملکردی: -	

فهرست منابع:

منابع اصلی:

- هدایت پناه، محمدرضا، منابع تاریخی شیعه تا قرن پنجم، قم: پژوهشکده حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۵.
- جعفریان، رسول، منابع تاریخ اسلام، تهران: نشر علم، ۱۳۹۳.
- عالمی، محمدرضا، انساب نگاری شیعه تا پایان قرن هفتم هجری، قم: پژوهشکده حوزه و دانشگاه، مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۹۳.
- «تاریخ‌نگاری، بخش چهارم: تاریخ‌نگاری شیعیان» در دانشنامه جهان اسلام، تهران: بنیاد دائرةالمعارف اسلامی، ۱۳۹۳.
- مدرسی طباطبائی، سید حسین، میراث مکتوب شیعه از سه قرن نخستین هجری، ترجمه سید علی قرائی و رسول جعفریان، قم: مورخ، ۱۳۸۶.
- امامی فر، سید ضیاءالدین، تاریخ‌نگاران شیعه تا پایان قرن هفتم، قم: پارسایان، ۱۳۸۳.
- عبد الحمید، صائب، معجم مورخی الشیعه: الامامیه - الزیدیه - الاسماعیلیه: المؤلفون فی التاریخ بالعربیه منذ القرن الاول حتی نهایه القرن الرابع ...، قم: موسسه دائرةالمعارف الفقه الاسلامی، ۱۳۸۳.
- پاکتچی، احمد، نقد متن، تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۹۱.
- بخشی، منصوره، تاریخ‌نگاران امامیه و روش‌ها و گونه‌های تاریخ‌نگاری آن‌ها از قرن اول تا قرن هفتم هجری، قم: جامعه الزهراء، ۱۳۹۴.

منابع فرعی:

- کشی، محمد بن عمر، اختیار معرفه الرجال، تحقیق سید مهدی رجائی، قم: موسسه آل البيت (ع) لاجیاء التراث، ۱۴۰۴ ق.
- ندیم، محمد بن اسحاق، الفهرست، تصحیح ایمن فؤاد السید، لندن: موسسه الفرقان للتراث الاسلامی، ۲۰۱۴ م.
- طوسی، محمد بن حسن، فهرست کتب الشیعه و اصولهم و اسماء المصنفین و اصحاب الاصول، تحقیق السید عبدالعزیز الطباطبائی، قم: مکتبه المحقق الطباطبائی، ۱۴۲۰ ق.
- نجاشی، فهرست اسماء مصنفی الشیعه المشتهر برجال النجاشی، تحقیق موسی الشبیری الزنجانی، قم: جماعه المدرسین فی الحوزه العلمیه قم، موسسه النشر الاسلامی، ۱۴۱۶ ق.
- آقابزرگ تهرانی، محمد محسن، الذریعه الی تصانیف الشیعه، بیروت: دار الاضواء، ۱۴۰۳ ق.
- حاجی خلیفه، مصطفی بن عبدالله، کشف الظنون عن اسامی الکتب والفنون، بیروت: دار احیاء التراث العربی، بی تا.
- سزگین، فؤاد، تاریخ‌نگارش‌های عربی، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان چاپ و نشر، ۱۳۸۰.

بروکلیمان، کارل، *تاریخ الادب العربی*، ترجمه یعقوب بکر، عبدالحلیم نجار و رمضان عبدالتواب، قاهره: دارالمعارف، ۱۹۵۶ م.

موسوی نژاد، سید علی، *تراث الزیدیه*، قم: مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب، ۱۳۸۴.

الوجیه، عبد السلام عباس؛ *أعلام المؤلفین الزیدیه*، صنعاء: مؤسسه الإمام زید بن علی الثقافیه، ۲۰۱۸ م. ط ۲.

Daftari, Farhad, [*Ismaili Literature: A Bibliography of Sources and Studies*](#), London; New York: I.B. Tauris, 2004

مشخصات درس:

عنوان درس (فارسی): اصول و فنون آموزش تاریخ

عنوان درس (انگلیسی): Teaching History: Principals & Techniques

نوع درس: اختیاری پیش‌نیاز: دارد ندارد پیش‌نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس:

- آشنایی با اصول، روش‌ها و ابزارهای یاددهی - یادگیری تاریخ
- مهارت‌آموزی برای آموزش تاریخ

توانایی‌ها و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد:

- توانایی تدریس تاریخ در مدارس
- توانایی تهیه طرح درس
- توانایی استفاده از ابزارهای آموزشی در تدریس تاریخ

سرفصل درس:

- تبیین اهمیت آموزش تاریخ از جهت شغلی و تأثیرگذاری فرهنگی - اجتماعی
- آموزش رسمی و غیررسمی تاریخ
- آموزش تاریخ در سطوح مختلف تحصیلی از مدرسه تا دانشگاه (شبهات‌ها و تفاوت‌ها)
- ضرورت‌های آمادگی برای آموزش تاریخ
- مراحل تدریس (مرور کلی)
- تهیه طرح درس (کلی و روزانه) براساس کتاب‌های درسی تاریخ
- ارائه طرح درس توسط دانشجویان و بررسی در کلاس
- انواع روش‌های آموزش تاریخ (سخنرانی، پرسش و پاسخ، ...) و ویژگی‌های هر یک
- ویژگی‌های کلاس درس تاریخ
- ابزارهای آموزش تاریخ با تکیه بر فناوری‌های نوین (پاورپوینت و ...)
- تهیه پاورپوینت توسط دانشجویان براساس محتوای کتاب‌های درسی برای یک جلسه تدریس

- تمرین تدریس توسط دانشجویان براساس محتوای کتاب‌های درسی تاریخ
 - روش‌ها و ابزارهای ارزشیابی از آموخته‌های یادگیرندگان
 - بازدید از کلاس درس تاریخ در مدارس (تمرین دبیری)
 - نمایش فیلم از تدریس تاریخ
- توضیحات: حضور در کلاس درس تاریخ در مدارس، ارائه تدریس نمونه در کلاس

روش یاددهی - یادگیری:

تلفیقی از روش‌های سخنرانی، پرسش و پاسخ و گفتگو، حضور در کلاس درس تاریخ در مدارس

روش ارزیابی:

پروژه	آزمون نهایی	میان‌ترم	ارزشیابی مستمر
ارائه تدریس: ۲۰٪	نوشتاری: ۲۰٪	۲۰٪	۳۰٪
	عملکردی: -		تهیه طرح درس: ۱۰٪

تجهیزات و امکانات موردنیاز:

هماهنگی با آموزش و پرورش برای حضور در کلاس درس مدارس

منابع اصلی:

راهکارهای آموزش تاریخ، به کوشش نصرالله صالحی، نشر شورا، ۱۳۸۸.
صفوی، امان‌الله، کلیات روش‌ها و فنون تدریس (متن کوتاه شده همراه با الگوهای جدید تدریس)، تهران: نشر معاصر، ۱۳۹۳.
مجله رشد آموزش تاریخ:

<http://www.roshdmag.ir/fa/roshdmagazines/takhasosifaslnameh/humanities/historicroshd>

منابع فرعی:

کتاب‌های درسی تاریخ دوره دبیرستان: <http://history-dept.talif.sch.ir>

آلن بوث، آموزش تاریخ در دانشگاه، محسن علوی‌پور، تهران، سمت، ۱۳۹۴

دیوید کار و دیگران، روش‌های تدریس پیشرفته، ترجمه هاشم فردانش، تهران، کویر، ۱۳۹۳

حسن شعبانی، روش تدریس پیشرفته، تهران، سمت، ۱۳۹۳

بروس جویس و دیگران، الگوهای یادگیری: ابزارهایی برای تدریس (با اصلاحات)، ترجمه محمود مهرمحمدی و دیگران، تهران، سمت، ۱۳۹۵.

Alan S. Marcus et al., Teaching History with Museums: Strategies for K-12 Social Studies, New York, Routledge, 2012

T. Mills Kelly, Teaching History in the Digital Age (Digital Humanities), University of Michigan Press, 2013

Jan Philipps, Teaching History: Developing as a Reflective Secondary Teacher, SAGE Publication Ltd., 2008

Hillary Cooper, Teaching History Creativity, New York / London, Routledge, 2013

S. K. Kochhar, Teaching of History, Sterling Publisher Private Limited, 2005

Alison Kitson et al., Teaching and Learning History 11-18 (Understanding the Past), MacGrow Hill Education, 2011

James Arthur et al., Issues in Teaching History, Routledge, 2000

Martin Hunt, A Practical Guide to Teaching History in Secondary School, Routledge, 2007

مشخصات درس:

عنوان درس (فارسی): تاریخ هنر و معماری اسلامی

عنوان درس (انگلیسی): The History of Islamic Art and Architecture

نوع درس: اختیاری پیش‌نیاز: دارد ندارد پیش‌نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس:

- آشنایی با خاستگاه‌های تاریخی هنر و معماری ایران در اسلام
- شناخت هنرهای رایج در حوزه تاریخ در دوره اسلامی و سیر تطور آنها تا دوران معاصر
- آشنایی با ویژگی‌های آثار معماری در دوره اسلامی و سیر تحول آنها
- شناخت شاهکارهای هنر و معماری اسلامی

توانایی‌ها و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد:

- بازشناسی ویژگی‌های معماری و هنر اسلامی
- برخورداری از دانش پایه برای معرفی آثار هنری و معماری اسلام به‌عنوان راهنمای گردشگری و موزه

سرفصل درس:

انتخاب موضوع تحقیق دانشجویان و تدریس در محورهای زیر یا دیگر موضوعات مرتبط

- بستر تاریخی هنر و معماری اسلامی
- مختصات معماری در قرون نخستین اسلامی
- تحولات معماری در عصر سلسله‌های اسلامی نظیر سلجوقی تا مغول
- ویژگی‌های معماری عصر ایلخانی و تیموری
- میراث معماری عصر صفویه تا قاجاریه
- معماری اسلامی در عهد قاجار و پهلوی
- تحول و تنوع مصالح ساختمانی
- سیر نقاشی در دوره اسلامی
- از سفال تا چینی (سیر تحول)

- مختصات فلز کاری در دوره اسلامی
 - سیر بافندگی در دوره اسلامی
 - تعاملات هنری و معماری مسلمانان با دیگر ملت‌ها
- **توضیحات:** دانشجویان پس از انتخاب موضوع تحقیق خود از هفته سوم یا چهارم ترم طبق برنامه تنظیم شده در ابتدای ترم گزارش خود را در کلاس ارائه می‌دهند و گزارش کتبی آن را نیز پس از تکمیل کار در پایان ترم ارائه می‌کنند.
- دست کم یک بازدید از آثار معماری و هنری در مکان‌های تاریخی و موزه‌ها ضروری است.

روش یاددهی - یادگیری:

تلفیقی از روش‌های سخنرانی، پرسش و پاسخ و مباحثه گروهی در کلاس، ارائه سمینار دانشجویی، بازدید از موزه و مکان‌های تاریخی

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۲۰	%۲۰	نوشتاری: %۲۰	سمینار دانشجویی (ارائه شفاهی در کلاس و گزارش کتبی در پایان ترم): %۶۰
		عملکردی: -	

تجهیزات و امکانات موردنیاز:

امکان بازدید از موزه و مکان‌های تاریخی

فهرست منابع:

منابع اصلی:

- کیانی، محمد یوسف، تاریخ هنر و معماری ایران در دوره اسلامی، تهران: سمت، ۱۳۹۷.
- توسلی، محمود، «حسینیه‌ها تکایا مصلاها» کتاب معماری ایران، تهران: جهاد دانشگاهی، ج ۱، ۱۳۶۶.
- کیانی، محمد یوسف، تزئینات وابسته به معماری ایران دوره اسلامی، سازمان میراث فرهنگی کشور، ۱۳۷۶.
- پاکباز، روئین، نقاشی ایران از دیرباز تا امروز، تهران: زرین، ۱۳۸۰.

منابع فرعی:

- فرنک چینگ و مارک یارتسومبک و ویکرامادیتیا پراکاش، آشنایی با معماری جهان، ترجمه محمدرضا افضل، تهران: تهران یزدا، ۱۳۹۰.
- پوپ، آرتور آپهام، معماری ایران، ترجمه غلامحسین صدری افشار، تهران: اختران، ۱۳۸۴.
- شوازی، آگوست، تاریخ معماری، ترجمه لطیف ابوالقاسمی، تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۸۱.

پیرنیا، محمد کریم، آشنایی با معماری اسلامی ایرانی ساختمان‌های درون‌شهری و برون‌شهری، تهران: انتشارات دانشگاه علم و صنعت، ۱۳۷۴.

آژند، یعقوب، نگارگری ایران، تهران: سمت، ۱۳۸۹، ۲ جلد.

نگهبان، عزت‌الله و دیگران، پیشینه سفال و سفالگری در ایران، انتشارات نسیم دانش، ۱۳۷۷.

طلائی، حسن، هشت هزار سال سفال ایران، تهران: سمت، ۱۳۹۰.

پورتر، ونیتا، کاشی‌های اسلامی، ترجمه مهناز شایسته فر، موسسه هنر اسلامی، ۱۳۸۱.

عباسیان، میر محمد، تاریخ سفال و کاشی در ایران، انتشارات گوتنبرگ، ۱۳۷۰.

فلامکی، محمد منصور، اصل‌ها و خوانش معماری ایرانی، نشر فضا، ۱۳۹۱.

Vladimir Lukonin & Anatoly Ivanov, Central Asian Art, Ho Chi Minh City, Parkstone International, 2007.

B. Rowland, The Art and Architecture of India: Buddhist, Hindu, Jain, Harmondsworth, 1970.

L. Golombek and M. Subtelny (eds.), Timurid Art and Culture: Iran and Central Asia in the Fifteenth Century, Leiden, 1992.

M.A. Dimand, Studies in Islamic Ornament. Some Aspects of Omayyad and Early Abbasid Ornament, Arts Islamica, Vol. 4. 1937.

J.P. Losty, The Art of the Book in India, London, 1982.

B. Gray (ed.), The Arts of the Book in Central Asia, Paris/London, 1979.

A. Soudavar, Art of the Persian Courts: Selections from the Art and History Trust Collection, New York, 1992.

D. Wade, Pattern in Islamic Art, New York, 1976.

P. Brown, Indian Architecture (The Islamic Period), Bombay, 1964.

A.H. Dani, Thatta The Islamic Architecture, Islamabad, 1982.

D.HILL & O. GRABAR, Islamic Architecture and its Decoration 800–1500 A.D., London, 1967

R. Nath, The History of Sultanate Architecture, New Delhi, 1978.

مشخصات درس:

عنوان درس (فارسی): تاریخ تحولات فقه شیعه امامیه

عنوان درس (انگلیسی): The History of Jurisprudence Development in Imamiyya

نوع درس: اختیاری دارد: نیاز ندارد پیش نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعات: ۳۲

اهداف درس:

- آشنایی با تحول تاریخی فقه و اجتهاد در مکتب تشیع.
- آشنایی با روند نهضت فقهی در جهان تشیع.
- آشنایی با جریان‌ها، مکاتب و سبک‌های فقهی و فقیهان نامدار در دوره‌های گوناگون.

توانایی‌ها و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد:

- آشنایی با تاریخ فقه و فقها از عصر تشریح تا زمان معاصر.
- آشنایی با نقش مهم و تأثیرگذار بسط و تکامل تاریخی دانش فقه و اصول و پی بردن به جایگاه آن در امتداد رشد و تطور علوم و معارف دینی و پایه‌گذاری تمدن اسلامی.

سرفصل درس:

- کلیات: مفهوم شناسی فقه و واژگان مرتبط، خاستگاه تاریخی دانش فقه، نقش فقه در پازل علوم و دانش‌های اسلامی، ریشه‌های شکل‌گیری مذهب تشیع، رقابت تاریخی دو مکتب تشیع و تسنن
- فصل اول: ادوار تاریخی فقه شیعه و معرفی فقها و دانشمندان شیعه:
- دوره اول: عصر تفسیر و تبیین: امتیازات، فقهای نامی
- دوره دوم: عصر محدثان: امتیازات، فقهای نامی
- دوره سوم: عصر آغاز اجتهاد: امتیازات، فقهای نامی
- دوره چهارم: عصر کمال و اطلاق اجتهاد: امتیازات، فقهای نامی
- دوره پنجم: عصر تقلید: فقهای نامی
- دوره ششم: عصر نهضت مجدد مجتهدان: امتیازات، فقهای نامی
- دوره هفتم: عصر پیدایش مذهب اخباریان: امتیازات، فقهای نامی

- دوره هشتم: عصر جدید استنباط: پیدایش اخباریان و مقاومت اصولی، امتیازات، فقهای نامی
- دوره نهم: عصر حاضر: امتیازات فقه معاصر در دو دوره قبل و بعد از انقلاب اسلامی، فقهای نامی و تأثیر گذار، موقعیت کنونی دانش فقه: کاستی‌ها، نقدها، بایسته‌ها
- بخش دوم: ادوار علم اصول فقه و دانشمندان این علم:
- پیدایش علم اصول و جایگاه آن در میان علوم دیگر، رابطه آن با فقه
- فصل دوم: تحول علم اصول در طول تاریخ: - دوره تأسیس، دوره تصنیف، دوره اختلاط، دوره کمال و استقلال، دوره رکود استنباط، دوره نهضت مجدد، دوره ضعف، دوره جدید.

روش یاددهی - یادگیری:

ایجاد فضای مناسب برای دانشجویان جهت مشارکت مفید در مباحث درسی؛ ارزشیابی از آموخته‌های دانشجویان با استفاده از روش پرسش و پاسخ؛ ارائه تحقیقات کوتاه مرتبط با موضوعات درسی در برخی از جلسات؛ ارائه گزارش درس در ابتدای هر جلسه توسط دانشجویان؛ تشویق دانشجویان به ارائه کنفرانس؛ تمرکز بر روی مباحث استدلالی و تقویت قدرت استنباط و تحلیل دانشجو توسط استاد؛ هدایت دانشجویان به مشورت و هم‌اندیشی با استفاده از روش بحث گروهی؛ هدایت دانشجویان به تفکر دقیق و علاقه‌مندی به کاوشگری؛ استفاده از روش حل مسئله برای توصیف و تبیین مسائل تحلیلی جهت توانمندسازی دانشجویان برای استنباط و ارائه نظر و تحلیل درست مباحث.

روش ارزیابی:

ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۲۵	%۳۰	نوشتاری: %۲۵	%۲۰
		عملکردی: -	

تجهیزات و امکانات موردنیاز:

امکان بازدید از اماکن و مراسم ویژه شیعیان.

فهرست منابع:

منابع اصلی:

گر جی، ابوالقاسم، تاریخ فقه و فقهها، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه، ۱۳۸۹ ش.
منابع فرعی:

شهابی، محمود، ادوار فقه، تهران: انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۴۰ ش.

مدیر شانه چی، کاظم، تاریخ فقه مذاهب اسلامی، قم: بوستان کتاب، ۱۳۸۱ ش.

ربانی بیرجندی، محمدحسن، فقه و فقهای امامیه درگذر زمان، تهران شرکت چاپ و نشر بین الملل، ۱۳۸۶.

ابوزهره، محمد، تاریخ المذاهب الفقهیه، بیروت: دارالفکر العربی، ۱۹۷۱ م.

سبحانی، جعفر، تاریخ الفقه الاسلامی و ادواریه، بیروت: دارالاضواء، ۱۴۱۹ ق.

معروف حسنی، هاشم، تاریخ الفقه الجعفری، بیروت: دار النشر للجامعین، ۱۹۶۱ م

منابع مطالعاتی:

بانک اطلاعات نشریات کشور: <http://www.magiran.com>

پایگاه مجلات تخصصی نور: <http://www.noormags.ir>

پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی: <http://sid.ir>

مشخصات درس:

عنوان درس (فارسی): آشنایی با نسخ خطی و روش تصحیح متون

عنوان درس (انگلیسی): Introduction to Manuscripts and Methods of Textual Criticism

نوع درس: اختیاری پیش‌نیاز: دارد ندارد پیش‌نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس:

- آشنایی با نسخه خطی و انواع رموز و اصطلاحات کتاب‌آرایی، تصنیف، تألیف و استنساخ در دوره‌های تمدن اسلامی (پیش از صنعت چاپ)
- آشنایی با روش‌های علمی تحقیق و تصحیح متون خطی و فراهم‌سازی نسخه‌ای منقح از یک کتاب
- آشنایی با منابع مرجع نسخه پژوهی

توانایی‌ها و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد:

کسب مهارت‌های مقدماتی در خصوص خط‌شناسی، کتاب‌شناسی، مهارت تحقیق و مقابله و تصحیح، سبک‌شناسی نثر و آئین نگارش در دوره‌های تاریخی، سبک‌شناسی انواع خط بخصوص کوفی، نسخ و نستعلیق، بالا رفتن میزان دقت علمی و قدرت ویرایش، ...

سرفصل درس:

نظری:

- تعاریف و آشنایی با رموز کاتبان:
- نسخه خطی، آغاز، انجام، ترقیمه، انواع بخش‌بندی متن، تألیف، کتابت، تحریر، کاتب، تصحیح، بلاغ، تملک، ظهیره، حاشیه، استکتاب، استنساخ، رکابه، راده، تذهیب، سرلوح، جدول، ...
- ویژگی‌های نسخه‌های خطی از دیدگاه جغرافیایی (ماوراءالنهری، هندی) و تاریخی
- آشنایی با تاریخچه تصحیح متون در غرب و شرق و ایران و آشنایی با بزرگان فن تصحیح
- خط‌شناسی (کوفی مشرقی مغربی، نسخ، نستعلیق، رقاع، ثلث، رقعه ...)
- آشنایی با تذهیب و مکاتب آن
- شیوه‌های تصحیح (قیاسی، انتقادی، التقاطی، بینابین ...) و استنساخ و روش مقابله و ضبط نسخه بدل‌ها و تخریح اشعار و آیات و احادیث

- آشنایی با کتب مرجع (تراجم و رجال و کتابشناسی‌ها و فهارس)
- آشنایی با مراکز و مؤسسه‌های نسخه پژوهی و نیز مجلات و آثار نسخه پژوهی
- کارگاه عملی مقابله و تصحیح
- توجه به اوراق افزوده (اوراق آستر بدرقه و ظهریه‌ها) در نسخه پژوهی

عملی:

- خوانش متن، مقابله، جستجو در منابع کتابی و اینترنتی و نرم‌افزاری

روش یاددهی - یادگیری:

تلفیقی از روش‌های سخنرانی، پرسش و پاسخ، تمرین مهارت‌های آموزش داده‌شده در کلاس، انجام تکالیف عملی توسط دانشجویان.

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۲۵	-	نوشتاری: %۲۵	%۵
		عملکردی: -	

فهرست منابع:

منابع اصلی:

کتاب‌های روش نقد و تصحیح متون (بخصوص تألیفات استاد مایل هروی)
 بیانی، مهدی، احوال و آثار خوشنویسان، تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۴۵-۱۳۵۸.
 مایل هروی، کتاب آرائی در تمدن اسلامی، نشر آذربایجان، ۱۳۷۰.
 کحاله، عمر رضا، معجم المؤلفین، بیروت: دارالمثنی، ۱۹۵۷.
 آغا بزرگ تهرانی، الذریعه، نشر الاسلامیه، ۱۳۵۵.
 حافظیان بابلی، ابوالفضل، نسخه پژوهی، تهران: کتابخانه مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۴.
 متون ایرانی، به همت جواد بشری.
 حبیب‌الله، عظیمی، نسخه نامه کانون‌های استنساخ، عناصر نسخه‌شناسی، رویه‌های فهرست‌نویسی، شناخت جعل و اصالت نسخه‌ها، مشهد: بنیاد پژوهش‌ها، ۱۳۹۶.
 فدائی، غلامرضا، آشنایی با نسخ خطی و آثار کمیاب فارسی و عربی، تهران: سمت، ۱۳۸۶.

منابع فرعی:

چهارمقاله عروضی، نشر سفید، ۱۳۷۰.

بهار، سبک‌شناسی، تهران: امیرکبیر، ۱۳۷۷.

یادداشت‌های محمد قزوینی، انتشارات علمی، ۱۳۶۳.

ابن ندیم، الفهرست، بیروت: مکتبه الخياط، ۱۹۶۴.

قلقشدنی، صبح الاعشی، قاهره: وزاره الثقافه و الارشاد قومی، الموسسه المصری، ۱۳۸۳.

منابع مطالعاتی:

نامه بهارستان.

پیام بهارستان.

مجموعه رسائل فارسی بنیاد پژوهش‌های اسلامی.

گنجینه بهارستان و مجلدات فراوان دیگر به عربی و فارسی در عرصه نسخه پژوهی مانند تراثنا، معهد المخطوطات العربیه

...

نرم‌افزارهای:

نور؛ مکتبه اهل‌البیت؛ موسوعه شعریه؛ جامع الاحادیث؛ دُرج؛ فهرست فنخا

<https://www.noormags.ir/>

سایت نورمگز.

www.lib.ir/

سایت

فصل چهارم:

ترم بندی دروس

ترم اول

ردیف	عنوان درس	تعداد واحد	تعداد ساعت
۱	تاریخ کلام شیعه امامیه	۲	۳۲
۲	تاریخ سیاسی شیعه ۱	۲	۳۲
۳	تاریخ تحلیلی سیره ائمه ۱	۲	۳۲
۴	یک درس اختیاری	۲	۳۲
۵	یک درس اختیاری	۲	۳۲
۶	یک درس اختیاری	۲	۳۲
جمع		۱۲	۱۹۲

ترم دوّم

ردیف	عنوان درس	تعداد واحد	تعداد ساعت
۱	تاریخ سیاسی شیعه ۲	۲	۳۲
۲	تاریخ تحلیلی سیره ائمه ۲	۲	۳۲
۳	یک درس اختیاری	۲	۳۲
۴	یک درس اختیاری	۲	۳۲
۵	یک درس اختیاری	۲	۳۲
جمع		۱۰	۱۶۰

ترم سوّم

ردیف	عنوان درس	تعداد واحد	تعداد ساعت
۱	تشیع در آثار مستشرقان	۲	۳۲
۲	درس اختیاری به پیشنهاد دانشجویان یا شورای گروه آموزشی	۲	۳۲
۳	درس اختیاری به پیشنهاد دانشجویان یا شورای گروه آموزشی	۲	۳۲
جمع		۶	۹۶

ترم چهارم

ردیف	عنوان درس	تعداد واحد
۱	پایان نامه	۴

